

**Obrazovanje odraslih CARDS 2004
(EuropeAid/120956/D/SV/HR)**

Program osnovnog obrazovanja odraslih

Priručnik za treniranje nastavnika u sustavu obrazovanja odraslih

travanj 2009., Zagreb

Projektni partner

Aarhus Technical College

Denmark

Projekt financira
Europska Unija

Izradu ovog izvješća potpomogla je Europska unija.
Za sadržaj ovog izvješća odgovoran je konzorcij Aarhus Technical College Denmark,
University of Jyväskylä Finland, PEM Germany and EPRD Poland.
Sadržaj ne odražava nužno stajalište Europske unije.

Autori:

Radna skupina komponente 5 u suradnji s dugoročnim stručnjakom **Robertom Blumom**
i kratkoročnom stručnjakinjom **Sue Bennett**

Koordinatori komponente 5:

Jelena Matković i Jasna Martinko

Lektura:

Jelena Matković

Grafičko oblikovanje i tisak:

Četiri boje d.o.o.

Zagrebačka avenija 104 d

10090 Zagreb

www.cetiriboje.hr

Naklada:

500 kom

travanj 2009., Zagreb

SADRŽAJ

POPIS ČLANOVA RADNE SKUPINE	4
POPIS SKRAĆENICA	5
1. UVOD	6
2. UPOTREBA PRIRUČNIKA	7
2.1. Opis priručnika	7
2.2. Razvoj programa obrazovanja uz korištenje priručnika	8
3. PLANIRANJE I PRIPREMA TRENINGA	14
4. MODULI	16
4.1. Objašnjenja i napomene o strukturi modula	16
4.2. Osnovni moduli	18
4.2.1. Modul SKUPNI PROCES	18
4.2.2. Modul HOBOTNICA	21
4.2.3. Modul OBRAZOVNE POTREBE	23
4.2.4. Modul KRALJEŽNICA	25
4.3. Moduli sadržaja	27
4.3.1. Moduli o poučavanju i učenju	27
4.3.2. Moduli o procjeni i evaluaciji	31
4.3.3. Moduli o komunikaciji	32
4.3.4. Moduli o provedbi	34
4.4. Moduli za samostalno učenje	39
4.4.1. Modul PROJEKTNA NASTAVA	39
5. IZVJEŠĆIVANJE I OSIGURANJE KVALITETE	40
5.1. Obrazac izvješća	40
5.2. Primjer ispunjenog izvještajnog obrasca	41
5.3. Završni evaluacijski upitnik	42
6. KORISNI MATERIJALI I INTERNETSKE STRANICE	43
7. NASTAVNI MATERIJALI	45
7.1. Popis Power Point prezentacija	45
7.2. Popis materijala podijeljenih sudionicima treninga	46

POPIS ČLANOVA RADNE SKUPINE

Ovaj priručnik izradili su hrvatski stručnjaci za obrazovanje odraslih u sklopu 16-dnevnog treninga trenera. Proces izrade priručnika vodili su i usmjeravali Sue Bennett i Robert Blum, stručnjaci za obrazovanje odraslih na projektu CARDS 2004 Obrazovanje odraslih.

Moduli u ovom priručniku odražavaju mišljenja i ideje stručnjaka o tome kako bi trebalo provoditi edukacije i osposobljavanja nastavnika i trenera u sustavu obrazovanja odraslih u Hrvatskoj. Moduli su zamišljeni kao dio kurikula koji se neprestano mijenja i razvija. Oni stoga nisu fiksni, nego bi se trebali prilagođavati i mijenjati u skladu s potrebama i zahtjevima radne skupine.

Popis članova radne skupine

Br	Ustanova	Sudionik
1.	Agencija za obrazovanje odraslih	Jasna Martinko
2.	Agencija za obrazovanje odraslih	Jelena Matković
3.	Privatno učilište Obris Požega	Jadranka Krmpotić
4.	Pučko otvoreno učilište Koprivnica	Josip Nakić-Alfirević
5.	Pučko otvoreno učilište Knin	Sandra Žulj
6.	Pučko otvoreno učilište Osijek	Jasenska Denin
7.	Osnovna škola „Turnić“, Rijeka	Ljerka Herceg
8.	Pučko otvoreno učilište Slatina	Pavao Čačić
9.	Trgovačka i tekstilna škola u Rijeci	Jadranka Postnikov
10.	Učilište DABRO – ustanova za osposobljavanje i usavršavanje, Vukovar	Renata Kujundžić
11.	Pučko otvoreno učilište Križevci	Zdenko Balog
12.	Pučko otvoreno učilište Trogir	Danijela Čukušić
13.	Pučko otvoreno učilište Ludbreg	Branko Dijanošić
14.	Elektrostrojarska obrtnička škola, Zagreb	Dražen Maksimović
15.	Pučko otvoreno učilište „Petar Zrinski“	Zdravko Tkalec
16.	Obrtnička škola „Antun Horvat“, Đakovo	Momir Radašinić
17.	Pučko otvoreno učilište Zagreb	Snježana Zbukvić Ožbolt
18.	Pučko otvoreno učilište Šibenik	Nastja Petković
19.	Pučko otvoreno učilište Pula	Milka Vojnić Vitasović
20.	Narodno učilište Rijeka	Ana Zelenović
21.	Osnovna škola „Antun Nemčić Gotovinski“, Koprivnica	Lidija Vranar

POPIS SKRAĆENICA

Engleski	Naziv	Hrvatski
AAE	Agencija za obrazovanje odraslih	AOO
AEC	Vijeće za obrazovanje odraslih	VOO
ALMP	Aktivna politika zapošljavanja	APZ
ASHE	Agencija za znanost i visoko obrazovanje	AZVO
AVET	Agencija za strukovno obrazovanje	ASO
CAEA (CAoATP)	Hrvatska zajednica pučkih otvorenih učilišta	HZPOU
CBS	Državni zavod za statistiku	DZS
CCE	Hrvatska gospodarska komora	HGK
CCTC	Hrvatska obrtnička komora	HOK
CEA	Hrvatska udruga poslodavaca	HUP
CES	Hrvatski zavod za zapošljavanje	HZZ
CFCA	Središnja agencija za financiranje i ugovaranje	SAFU
CODEF	Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU	SDURF
CROQF	Hrvatski kvalifikacijski okvir	HKO
EC	Europska komisija	EK
ECD	Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj	DEK
ESF	Europski socijalni fond	ESF
ESPP	Programi potpore obrazovnom sektoru	
ETF	European Training Foundation	
ETTA	Agencija za odgoj i obrazovanje	AZOO
EQF	Europski kvalifikacijski okvir	EKO
EU	Europska unija	EU
HE	Visoko obrazovanje	VO
HRD	Razvoj ljudskih potencijala	
ICT	Informacijska i komunikacijska tehnologija	ICT
IPA	Instrument pretprijetne pomoći	IPA
LLL	Cjeloživotno učenje	
OECD	Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj	OECD
PIU	Jedinica za provedbu projekta	JPP
QA	Osiguranje kvalitete	OK
SAA	Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju	SSP
SC	Upravno vijeće	UV
SME	Malo i srednje poduzetništvo	MSP
SPO	Viši programski stručnjak	
STE	Kratkoročni stručnjak	
ToR	Terms of Reference (Opis projekta)	
UATUC	Savez samostalnih sindikata Hrvatske	SSSH
VET	Strukovno obrazovanje i osposobljavanje	SOO
WB	Svjetska banka	SB
WG	Radna skupina	RS
WS	Radionica	

1. UVOD

Priručnik za trenere objedinjuje iskustva interaktivnog učenja tijekom treninga trenera. Trening je organiziran u sklopu 5. komponente projekta Obrazovanje odraslih financiranog iz CARDS programa Europske unije. Trajao je 16 dana i na njemu je sudjelovao 21 hrvatski stručnjak iz sustava obrazovanja odraslih. Na treningu su njihova znanja, vještine i iskustva obogaćena novim sadržajima i spoznajama te novim metodama rada. Svi sudionici pokazali su iznimnu predanost i entuzijazam u radu te razvili snažan osjećaj povezanosti i pripadnosti.

U predavanju iz 2004. godine V. Salden (Bildungsstandards – Kernlehrpläne - Richtlinien, Bielefeld, 26. svibnja 2004.) kvalifikacijske standarde definira kao „ciljeve pedagoškog rada, izražene planiranim rezultatima učenja“.

Stoga je fokus svih održanih treninga bio na bihevioralnim promjenama, a ne na nastavnim sadržajima. Sadržaji su služili samo kao podloga za organiziranje i provođenje treninga.

Sve module – strategije i sadržaje - napisali su sudionici treninga pokazavši na taj način svoje kompetencije.

Kompetencije se opisuju kao:

- a) skup vještina i stavova koje pojedinac može naučiti ili razumjeti te kao
- b) motivacijska, voljna i socijalna otvorenost i sposobnost uspješnog rješavanja problema u različitim situacijama (Weinert 2001., citirao Saldern).

Ovaj se priručnik temelji na učenju i razumijevanju odraslih samopouzdanih osoba koje usvajaju nove vještine i kompetencije kako bi obogatile svoje bihevioralne mogućnosti. Aktivnosti interaktivnog učenja mogu organizirati samo metodološki stručnjaci koji se uspješno snalaze u ulozi organizatora i voditelja procesa.

Priručnik će koristiti budućim trenerima nastavnika u njihovu radu, a također može se sadržajno proširiti i prilagoditi da služi kao radni udžbenik za nastavnike iz sustava obrazovanja odraslih koji su završili trening.

Definirani moduli služe kao temeljni elementi, metodologiju treba prilagoditi određenoj pedagoškoj situaciji, a sadržaj modula specifičnim potrebama ciljne skupine, odnosno nastavnika koji sudjeluju na treningu.

Moduli se neprestano trebaju mijenjati i proširivati kako bi pratili specifične potrebe ciljnih skupina te nove zahtjeve i promjene.

Učinkovitost i održivost izmjena može se jamčiti samo redovitim analizama i nadzorom u svrhu osiguranja kvalitete treninga.

Svim čitateljima i korisnicima ovog priručnika želimo mnogo uspjeha u radu.

2. UPOTREBA PRIRUČNIKA

2.1. Opis priručnika

Ovaj priručnik usmjeren je na trening trenera koji će trenirati nastavnike kako bi se olakšalo obrazovanje odraslih.

Sastoji se od:

- posebnog oblika kurikuluma,
- dokumenta u kojem su prikazani ishodi učenja koje su postigli treneri nastavnika u obrazovanju odraslih,
- sredstva za planiranje poučavanja i programa obrazovanja,
- modela drugih programa kojima se nastoji promijeniti ponašanje polaznika.

Poseban oblik kurikuluma

Tradicionalni kurikulumi sadrže teme i sadržaje koje nastavnik mora pokriti u danom razdoblju. Upozorava na to koje su teme trebale biti obuhvaćene i koje će uslijediti. Usmjeren je uglavnom na potpunu listu informacija ili „znanja“ koje treba predstaviti polazniku. To bismo mogli nazvati „nastavnim planom“. U sklopu ispitivanja ili procjene koja iz toga proizlazi od polaznika traži se da ponavlja činjenice koje je zapamtio/la.

Moderni kurikulumi usmjereni su na ishod učenja polaznika. Taj ishod učenja obično se sastoji od dvije komponente:

- Prva predstavlja učenje u svrhu uspješnog rješavanja problema;
- Druga se odnosi na specifičan sadržaj poput „rješavanja jednadžbe s dvije nepoznanice“ ili „pisanje eseja na stranom jeziku“.

Modernim kurikulumima ne nastoje se obuhvatiti svi aspekti jedne teme; oni stvaraju opće razumijevanje, osiguravaju učenje osnovnih činjenica i uče polaznike o metodologiji kako naći odgovore i riješiti probleme. Drugim riječima, cilj je modernih kurikuluma naučiti polaznike kako učiti.

Dokument u kojem su prikazani ishodi učenja koje su postigli treneri nastavnika u obrazovanju odraslih

Priručnik je u velikoj mjeri pisan kao ishod niza radionica - treninga za trenere. Polaznici su učili o sadržaju, strategijama te kako osmisliti vlastite module. Naučili su kako organizirati vlastiti program treninga za trenere. Pokazali su da su naučili primjenjivati nove nastavne metode i razviti vlastiti specifični plan za provedbu programa obrazovanja.

Sredstva za planiranje poučavanja i programa obrazovanja

Dobivenim priručnikom sada se mogu koristiti treneri koji žele nastavnike poučiti o tome kako olakšati proces načina učenja. On potiče trenere da preispitaju svoje vlastito poučavanje. Također pruža sredstva i metodologiju za rješavanje problema nedostatka motivacije kod odraslih polaznika.

Model drugih programa kojima se nastoji promijeniti ponašanje polaznika

Logička struktura ovog pristupa te otvorenost i fleksibilnost strukture modula služi kao model svim vrstama pedagoškog planiranja.

2.2. Razvoj programa obrazovanja uz korištenje priručnika

Razvoj treninga, programa ili radionice uvijek se događa prema istoj osnovnoj proceduri:

15 koraka za uspješne treninge/radionice	
Analiza potreba	
1.	definirati potrebu za aktivnošću
2.	definirati ciljnu skupinu
3.	definirati očekivani ishod
4.	objasniti motivaciju i ograničenja definirane ciljne skupine i uključene institucije
5.	utvrđivanje okvirne definicije vrste aktivnosti, duljine, očekivanih polaznika te željenih vještina i kompetencija na kraju treninga
Planiranje aktivnosti	
6.	definirati zahtjeve za trenera/e
7.	sklopiti ugovor s trenerom/ima
8.	odrediti datume aktivnosti
9.	regrutirati polaznike
10.	isplanirati aktivnost
Aktivnosti treninga	
11.	kontrolirati aktivnost
12.	vrednovati i procijeniti ishode
13.	isplanirati nastavak aktivnosti
14.	uspostaviti sustav nadzora u cilju osiguranja kvalitete treninga kada to postane utvrđena praksa u instituciji
15.	definirati i kontrolirati uvjete da bi trening bio učinkovit. Primjerice, ako su dostupni objekti ili sredstva nedostatni za postizanje ciljeva u sklopu treninga.

Koraci 1 – 5 usmjereni su na analizu potreba. Ti se koraci često ne uzimaju previše ozbiljno jer trener pretpostavlja da zna što drugi ljudi trebaju učiti. Taj hijerarhijski pristup otežava uključivanje pola-

znika i često stvara probleme, sukobe i nezadovoljstvo u samoj aktivnosti. Polaznici „nisu motivirani“ i/ili su treneri „nesposobni“. Voditelji su uglavnom svjesni nezadovoljavajuće situacije, ali ne znaju koji su pravi razlozi tih nedostataka.

Sposoban stručnjak za razvoj ljudskih potencijala potreban je kako bi definirao stvarne obrazovne potrebe u suradnji sa svim uključenim stranama.

Iako se priručnik ne odnosi posebno na te točke, njegove glavne pretpostavke o aktivnom pristupu učenju i poučavanju daju naslutiti da se to objasnilo.

Koraci 6 – 10 opisuju fazu planiranja, zbog čega je priručnik proizveden.

Priručnik opisuje module sadržaja treninga, podijelivši ih na osnovne module i module usmjerene na sadržaj te pokazuje praktične oblike interaktivnih načina planiranja, usmjerenih na ishode učenja. U priručniku su također navedeni primjeri obrazovnih i nastavnih materijala.

Koraci 11 – 15 bave se treningom te procjenom i evaluacijom koje iz toga proizlaze. I to je nužno – čak i ako nije planiran takav nastavak aktivnosti – kako bi se zbog budućih aktivnosti naučilo što je uspješno, a što treba promijeniti. Upravljanje promjenama i filozofija sveobuhvatnog modela aktivnosti zahtijevaju da organizacija uči na vlastitim iskustvima te vlastitim snagama i slabostima ako se želi uspješno prilagoditi okolnostima koje se mijenjaju.

Priručnik ipak predstavlja neku vrstu potpore za korake 1 – 5 (analiza obrazovnih potreba) u modulu sadržaja o pripremi projektne nastave. Jednako tako, potpora za korake 11 – 15 (aktivnosti treninga) postoji u modulima sveobuhvatnog modela aktivnosti te modulima o procjeni i evaluaciji.

Kurikulum u ovom priručniku ima modularnu strukturu.

Sastoji se od:

- A. osnovnih modula i**
- B. modula sadržaja.**

Osnovni moduli

Osnovni moduli važni su za sve različite vrste aktivnosti treninga/radionica. Oni predstavljaju osnovno razumijevanje pedagoške intervencije.

Odnose se na:

1. *grupnu dinamiku* koja postoji u svakoj ljudskoj interakciji te način praćenja, utjecaj i optimizaciju tih procesa;
2. *GESTALT* faktor poučavanja i učenja koji, ako je organiziran prema potrebama ljudi koji uče, olakšava proces komunikacije i učenja; (budući da se primjenjuje na svaku ljudsku aktivnost, nazvali smo ga modul HOBOTNICA)
3. *logički slijed* modula radionice/treninga kao rezultat analize potreba (koraci 1 – 5). Iz toga proizlazi specifičan red modula za svaku aktivnost. Budući da to čini osnovu, okosnicu, naziva se modul KRALJEŽNICA);
4. *analiza potreba* tijekom treninga jer se analiza potreba prije treninga uvijek razlikuje od stvarnih

motivacija i interesa na koje se nailazi tijekom treninga. Na te potrebe također utječe situacija u kojoj se uči, njezin sadržaj i interakcije.

Ti osnovni moduli – koji predstavljaju različite aspekte osnovnih procesa na svakoj radionici/treningu/seminaru – zajedno su glavni elementi uspjeha pedagoške intervencije.

Moduli sadržaja

Moduli sadržaja osmišljeni su za programe treninga za trenere u obrazovanju odraslih.

- Moduli o učenju i poučavanju
- Moduli o procjeni i evaluaciji
- Moduli o komunikaciji
- Moduli o provedbi

- skupine su različitih aspekata aktivnosti stručnog poučavanja i učenja.

Te skupine trebale bi olakšati strukturiranje (modul KRALJEŽNICA) programa u skladu sa zahtjevima polaznika i situacije.

Tipičan slijed modula u pravilu trebao bi uključivati sve četiri vrste modula radi učinkovitog postizanja bihevioralnih promjena te dobivanja održiva rezultata.

Onaj od četiri različite vrste modula koji postane uvod u novi blok mora biti izabran u skladu sa specifičnim potrebama tijekom učenja. Naglašavamo da ovdje nije ključno poučavanje, nego bi obrazovne potrebe polaznika trebale nalagati pristup planiranja.

U svim vrstama modula sadržaja treneri trebaju organizirati interaktivne metode, primjerice grupne aktivnosti. Trebali bi uzeti u obzir sadržaj i situaciju te isplanirati vrijeme za preispitivanje što je naučeno analizom procesa. Te grupne aktivnosti omogućuju polaznicima i trenerima da procijene ishod učenja modula.

Redoslijed stručnog interaktivnog poučavanja i učenja polaznike može nasmijati, natjerati da pričaju, kreću se i, očito, da se zabavljaju, no ta je vrsta pedagoške prakse veoma zahtjevna za trenera. Međutim, ona i treneru i polaznicima pruža osjećaj zadovoljstva i uspjeha.

Moduli za samostalno učenje također su dodani radi upotpunjavanja učenja i poučavanja odraslih. Ta vrsta modula trebala bi se koristiti kao dodatno sredstvo za polaznike i biti usmjerena na spoznajne teme. Zato je odabran modul o uvodu u projektnu nastavu.

Međutim, kako bi se postigli željeni ishodi promijenjenog ponašanja i prakse među nastavnicima, moduli za samostalno učenje nisu dovoljni. Trening treba uključivati interakciju i trening o timskom radu, komunikaciju i grupnu dinamiku. Tako će biti moguće osigurati stvarne promjene u ponašanju.

Grupa B: Moduli specifičnog sadržaja
1. Moduli o učenju i poučavanju

modul OSNOVE POUČAVANJA I UČENJA
modul KOMPETENCIJE, ZNANJA I VJEŠTINE
modul MOTIVACIJA
modul INTERAKTIVNO POUČAVANJE I UČENJE
modul STILOVI UČENJA
modul RAZVOJ OSNOVNOG KURIKULUMA
modul AKTIVNO UČENJE
modul POUČAVANJE BEZ PRIČANJA
modul DIFERENCIJACIJA

2. Moduli o procjeni i evaluaciji

modul OSNOVNA PROCJENA I EVALUACIJA
modul TESTOVI

3. Moduli o komunikaciji

modul OSNOVNA KOMUNIKACIJA
modul ULOGA NASTAVNIKA/TRENERA
modul EVALUACIJA I POVRATNE INFORMACIJE
modul PREZENTACIJE
modul TEHNIKE INTERVENCIJE
modul MODERACIJA (uključuje sukob)

4. Moduli o provedbi/primjeni

modul METODOLOGIJA SVEOBUHVAATNIH AKTIVNOSTI
modul RAD U MALIM SKUPINAMA
modul FORMIRANJE RADNIH SKUPINA
modul UPOTREBA RAZLIČITIH GRUPNIH AKTIVNOSTI
modul UPOTREBA MATERIJALA
modul UPOTREBA INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJA U POUČAVANJU
modul IGRANJE ULOGA I KREATIVNOST
modul PROJEKTNASTAVA
modul UPRAVLJANJE VREMENOM
modul MENTALNE MAPE
modul STRUKTURIRANJE NASTAVE/RADIONICE

Planiranje radionice/seminara (koraci 6 – 10)

Iz koraka 1 – 5 proizašle su sljedeće informacije:

- Ciljna skupina
- Postojeće vještine, ponašanje
- Vještine koje nedostaju, kompetencije
- Očekivani ishod
- Oblik intervencije (trajanje, vrsta aktivnosti, poticaji, posljedice sudjelovanja i/ili odbijanja sudjelovanja, mjesto aktivnosti)
- Motivacija i ograničenja definirane ciljne skupine i uključene/a institucije/institucija.

Odabir i sklapanje ugovora s trenerom sada je moguće, iako je to u mnogo slučajeva već odlučeno. U aktivnostima u sklopu treninga za trenere prilikom izbora treba voditi računa o tome da potencijalni treneri dijele ista osnovna uvjerenja o interaktivnom učenju i poučavanju. Treneri bi također trebali jasno navesti razloge jačanja kompetencija svoje skupine i uloge trenera kao facilitatora.

Planiranje aktivnosti trebalo bi biti u skladu sa sljedećim temeljnim pravilima:

1. započeti s provedbom osnovnih modula
2. uspostaviti ustaljene procedure za svaki dio (što znači module, razdoblje poučavanja i učenja, blok itd.). Tako trener može objasniti i strukturirati proces, omogućivši polaznicima da se orijentiraju na to kada, kako i zašto dolazi do aktivnosti (mostovi napetosti). Jedna od prvih procedura koju treba uspostaviti je otvaranje i zaključivanje na kraju dana/bloka. Pozdravite svakoga pojedinačno i svaku grupu zasebno. Također isplanirajte dobivanje informacija o situaciji pojedinca i grupe (osnovni modul).

Ostale ustaljene procedure mogu biti:

- početak i završetak modula,
- pauze,
- povratne informacije i predstavljanje rezultata (izlazak na pozornicu),
- pravila rasprave,
- grupne norme,
- započinjanje i finalizacija blokova, sekvence.

Interaktivnom učenju i poučavanju potrebne su te procedure kako bi ostali organizirani i usmjereni k cilju.

3. svaki dan i/ili blok treba započeti
 - osvrtom na prijašnju sekvencu učenja,
 - planiranim modulima i
 - predstavljanjem sljedećeg modula, uključujući postojeće relevantne vještine i kompetencije.
4. Započnite s modulima uključujući sve četiri vrste modula prema analizi potreba, postojećim vještinama i kompetencijama te situacijskim čimbenicima.
5. Pobrinite se za elemente svakog modula.
6. Promijenite redoslijed vrsta modula u svakoj sekvenci.
7. Koristite se prezentacijama u pisanom obliku (primjerice, metaplan).
8. Isplanirajte dnevne povratne informacije polaznika te one na kraju modula koje daju različitu sliku o mišljenju polaznika. Provedite retrospektivne i očekivane metode.

9. Isplanirajte osvrt na provedene metode i strategije.
10. Kako biste zadržali pozornost skupine, potrebno je mijenjati broj članova malih grupa, same članove i vrstu prezentacije.
11. Nakon svakog dana i/ili bloka provjerite plan procjenom povratnih informacija skupine. Međutim, odluka o potrebi prilagodbe plana ostaje trenerova.
12. Prilagodite module prema stvarnim potrebama i situaciji; ali treba se pobrinuti za elemente (vidi poglavlje 3.1. - moduli, strukturalni prijedlozi i bilješke).
13. Trener ostaje u ulozi trenera od početka do kraja. Polaznicima je on uzor, na njega se pozivaju u procesu promjene svog ponašanja.

Učenje mora biti zabavno, polaznici u njemu moraju uživati i smatrati taj proces obogaćivanjem i situacijom u kojoj aktivno sudjelovanje dovodi do daljnje motivacije. Zato prilikom provedbe plana trener treba reagirati i prilagođavati plan te voditi brigu o napetostima, postignućima i uspjesima unutar skupine.

Jačanje skupine, uključenje polaznika, mogućnost da predstave svoje relevantne vještine i kompetencije glavni su načini pomoću kojih se mijenja ponašanje i uvjerenja te jača sigurnost pojedinca. Kao rezultat sudjelovanja u treningu za trenere, polaznici jačaju samopouzdanje i vjerovanje u svoju sposobnost planiranja i provedbe vlastitih programa treninga. To će iskustvo nastojati prenijeti ljudima koje će nastaviti obučavati. Ovaj priručnik osmišljen je kao potpora u tom procesu i predstavlja instrumente za postizanje tog cilja. Međutim, odgovornost je svakog trenera tradicionalno poučavanje ili kontroliranje pretvoriti u pristup trenera/nastavnika kao facilitatora učenja koji je više usmjeren na polaznike.

3. PLANIRANJE I PRIPREMA TRENINGA

Ovaj dio donosi savjete o tome kako planirati i pripremati sve faze treninga.

Svi treneri koji će provoditi edukacije nastavnika u sustavu obrazovanja odraslih trebali bi biti stručnjaci s bogatim iskustvom u obrazovanju odraslih te dodatnim teorijskim i praktičnim znanjima. Treninzi se pripremaju i provode unutar okvira kurikuluma osmišljenog tijekom ciklusa treninga trenera, ali, naravno, u skladu s obrazovnim potrebama, stručnosti i interesima sudionika, trajanjem treninga te samom osobnošću sudionika i trenera.

a) Prije treninga - administracija

- Definirati i objasniti obrazovne potrebe i broj mogućih polaznika.
- Pronaći i ugovoriti stručne trenere čije će se usluge možda koristiti.
- Dogovoriti određena odstupanja od kurikuluma u skladu s potrebama sudionika te definirati ishode učenja.
- Organizirati potrebnu infrastrukturu.
- Pripremiti nastavne materijale i informirati sudionike.
- Osigurati mjere kontrole kvalitete.
- Održati pripremni sastanak na kojem će se provjeriti materijali, infrastruktura i treneri.

b) Na treningu

Organizacija (namijenjeno članovima trenerskog tima)

- Odvojiti vrijeme za provjeru mjesta održavanja treninga i rješavanje eventualnih teškoća te za logističke i druge organizacijske aktivnosti.
- Pripremiti i organizirati materijal za svakog trenera (vremenski i tematski redoslijed).
- Provjeriti tehničku opremu, osigurati dodatni projektor i sl.
- Provjeriti mogućnost pristupa internetu, ako je potrebno.
- Provjeriti video opremu, ako je potrebno.
- Pobriniti se da polaznici svaki dan potpišu liste nazočnosti i ispune evaluacijske obrasce.
- Sudionike obavijestiti o predviđenim pauzama za kavu kako bi sve teklo.
- Na samom početku postaviti osnovna pravila (primjerice, nema korištenja mobilnih telefona).

Metodologija:

- Kratko informirati (usmeno i pismeno) sudionike o zadacima; nemojte se oslanjati na to da će oni pročitati upute za rješavanje zadataka.
- Iako sudionici očekuju i plenarni način rada, uvedite pristup aktivnog učenja i objasnite im važnost tog pristupa. Iznimno je važno da sudionici iskuse strategiju koju će i sami primjenjivati na svojim treninzima.

- Korisno je organizirati dnevno vođenje bilježaka u manjim podskupinama sudionika. Na taj će način svi sudionici imati jednaka dnevna izvješća. Neće ih morati prepisivati i umnožavati, a također će naučiti raditi u timu i identificirati najvažnije poruke.
- Koristite samo dogovorene materijale.
- Iako su sudionici navikli na njih, formalne metode davanja osvrta i povratnih informacija oduzimaju mnogo vremena i najčešće nisu jako produktivne. Stoga uvedite alternativne strategije, primjerice, svaka skupina iznosi osvrst na jednu temu. Brz i učinkovit način evaluacije je i bilježenje kratkih komentara na papiriće koje sudionici zatim mogu pogledati tijekom pauze. Izmjenjujte metode na temelju vlastitog iskustva s treninga na kojima ste sudjelovali.

Praćenje:

- Održati kratki sastanak tima na kraju svakog dana kako bi se raspravio tijek i napredak treninga, eventualni problemi te njihova rješenja.
- Provjeriti razumijevanje i napredovanje polaznika na temelju dnevnih evaluacijskih izvješća.
- Voditi dnevne bilješke u svrhu pripreme izvješća o treningu.

c) Nakon svakog treninga:

- Održati evaluacijski sastanak s članovima trenerskog tima.
- Pripremiti izvješće o održanom treningu služeći se za to predviđenim obrascem.
- Pripremiti podatke o članovima trenerskog tima i polaznicima treninga (nastavnicima, ravnateljima, inspektorima).
- Analizirati evaluacijska izvješća polaznika te načine rješavanja problema i nepredviđenih situacija tijekom treninga.
- Poslati potpisane liste nazočnosti, evaluacijske obrasce i izvješće o treningu u projektni ured.

d) Nakon završnog treninga:

- Provjeriti jesu li sve administrativne radnje dovršene i poslone ugovornoj jedinici.
- Pregledati i evaluirati završne upitnike.
- Provjeriti jesu li ostvareni predviđeni standardi.
- Završne radnje, završni sastanak s trenerima.
- Izraditi kratko izvješće sa sljedećim sadržajem:
 - plan seminara,
 - kvantitativne informacije,
 - rezultati procjene,
 - izvješća trenera,
 - stečena iskustva (primjeri dobre prakse, problemi tijekom treninga i metode njihova rješavanja),
 - prijedlozi budućih aktivnosti.

4. MODULI

4.1. Objašnjenja i napomene o strukturi modula

Trening je osmišljen tako da traje 12 dana te bi trebao biti podijeljen u najmanje tri, ili još bolje, četiri dijela. Vrijeme između dijelova treninga trebalo bi iskoristiti za obavljanje organizacijskih zadataka te rješavanje domaćih zadataka u kojima će polaznici moći primijeniti naučene sadržaje i strategije. Osim u svrhu primjene i vježbanja naučenog, domaće zadaće poslužit će i kao dio strategije procjene.

U slučajevima kad se tijekom jednog bloka treninga obradi mnogo sadržaja, korisno je predvidjeti barem još jedan dan koji će se iskoristiti za primjenu naučenog individualnim radom.

Interna struktura modula uvijek je jednaka:

- ➔ sadržaj,
- ➔ poučavanje,
- ➔ učenje i procjena te
- ➔ evaluacija.

Sadržaj označava/uključuje nove, relevantne pedagoške/andragoške koncepte, procese i tome slično (u teoriji učenja to su informacije).

Poučavanje se odnosi na profesionalno ponašanje trenera/nastavnika prilikom kontakta s polaznicima/skupinom te na metodologiju prenošenja sadržaja u svrhu poticanja bihevioralnih promjena u razmišljanju, doživljavanju i ponašanju polaznika ili skupine.

Učenje i procjena opisuju položaj polaznika tijekom procesa, fokusirajući se na procese promjene pojedinaca/skupine, osvrt na proces te usporedbu prijašnjeg i sadašnjeg stanja.

Evaluacijom se uspoređuju ciljevi postavljeni prije početka procesa učenja i poučavanja i rezultati ostvareni nakon završetka tih procesa te ocjenjuje utjecaj rezultata na nadolazeće aktivnosti/dijelove/lekcije.

Kako bi se organizirao i proveo zanimljiv i izazovan proces poučavanja i učenja, moraju se razmotriti sve navedene razine. U isto vrijeme, trener bi se morao usredotočiti na sve pojedinačne elemente kako bi utvrdio njihove specifičnosti te polaznicima omogućio da ih integriraju u svoje bihevioralne repertoare/sustave.

Bihevioralne promjene polaznika uvijek su na prvome mjestu. Osim polaznika, i nastavnici se mijenjaju; prihvaćaju nove vještine i poboljšavaju svoje kompetencije na temelju reakcija polaznika na njihove metode rada.

U četvrtom poglavlju ovog priručnika predstavljene su dvije vrste modula, osnovni moduli i moduli sadržaja. Kako im sam naziv kaže, osnovni moduli predstavljaju temelj, osnovu pedagoške interakcije, a moduli sadržaja prilagođeni su specifičnim potrebama ciljne skupine i definiranom ishodu učenja.

Interakcije učenja i poučavanja su višedimenzionalni procesi, podijeljeni u nekoliko faza, ali s uvijek prisutnim gestalt karakterom.

Planiranje tečaja, nastave, seminara korištenjem postupka od 15 koraka za uspješne treninge/radionice (poglavlje 2.2.) jamčit će prihvatljive ishode.

Modularizirani oblik kurikuluma čini ga fleksibilnim, a stroga interna struktura olakšava njegovu primjenu. Trener prije svega mora razumjeti, prihvatiti i primijeniti osnovne module, što će mu omogućiti da osmisli plan treninga u kojem će podjednako biti zastupljene sve četiri vrste modula sadržaja.

Ako tijekom treninga bude otegnutih rasprava, zastoja ili nekih drugih teškoća, treneri se mogu odlučiti koristiti facilitatore procesa. U takvim situacijama moraju analizirati i razmotriti sadržaj osnovnih modula ne bi li pronašli uzrok poteškoća (to može biti sukob unutar skupine, sukob uloga, nedostaci u predviđenoj strukturi ili određenim dijelovima modula).

Svaki modul treba sadržavati jasan početak, fazu definiranja, aktivnost, evaluaciju i osvrt/finalizaciju (sveobuhvatni plan aktivnosti) kako bi se uklopio u cjelokupni proces kao integrirani dio, ali i kao specifična faza koju je jednostavno identificirati.

Ako sofisticiraniji aranžmani poučavanja ne rade (primjerice, informatička oprema zakaže), treneri bi trebali imati pripremljen alternativni plan slabijeg i manje zahtjevnog procesa poučavanja.

Struktura modula temelji se upravo na takvim procesima poučavanja. Uvođenje sofisticiranijih načina poučavanja ovisit će o okružju.

U uobičajenim okolnostima poučavanja potrebno je sljedeće:

- materijali za realizaciju glavnog plana: kartice (1/3 A4 formata) različitih boja, sredstva za predstavljanje rezultata u pisanom obliku (*flipchart*, ploče, plakati), škare, ljepilo, pribadače, vrpca, flomasteri (dva za svakog člana skupine) različitih boja (crna, crvena, plava, zelena), kartice različitih oblika i boja;
- namještaj jednostavan za razmještanje (stolovi, stolci);
- prostorije dovoljno prostrane za predstavljanje i organiziranje različitih oblika aktivnosti interaktivnog učenja i poučavanja;
- materijali za realizaciju rada u malim skupinama.

Strukturirani moduli olakšavaju daljnje postupke i aktivnosti. U aktivnostima treninga trener uvijek mora analizirati primijenjene postupke i stečena iskustva.

Dvije vrste osvrta i analize koje se paralelno provode odnose se na:

1. sadržaj i provedene aktivnosti,
 2. emocije i sam proces.
1. Osvrtom na sadržaj i aktivnosti uspoređuju se planirane i ostvarene aktivnosti. Usporedbom se dobiju informacije o:
 - a) odstupanjima od planiranih postupaka, razlozima i posljedicama odstupanja. Ovakav osvrt pomaže u poboljšavanju pedagoškog planiranja i poučavanja te omogućuje povratne informacije o stupnju osobne uključenosti trenera.
 - b) jakim i slabim stranama procesa, ako je tekao prema planu, te razlozima uspješne provedbe.

2. Osvrt na emocije i proces započinje specifičnim osvrtom na ulogu, a zatim se vraća u položaj promatrača.
3. Treći element je osvrt na mogućnosti prijenosa znanja, odnosno primjenu naučenog u matičnoj ustanovi trenera.

Tijekom procesa osvrta i analize treneri bi se sve više i više trebali približavati osnovnim modulima kako bi izbjegli nepotrebne rasprave o tome jesu li sva pitanja odgovorena i koji je odgovor pravi.

Prilikom planiranja duljih interakcija učenja i poučavanja, treneri bi, uz odabir što raznovrsnijih modula sadržaja, trebali nastojati razviti napetost koja će dovesti do kulminacije. Ona bi trebala uključivati komponentu snažnih pozitivnih emocija (zajednička aktivnost u skupini), (polaznicima nove) informacije za kognitivno učenje te praktične rezultate koje se mogu primijeniti u matičnoj ustanovi (primjerice, sveobuhvatni model aktivnosti).

Metodologija rada trebala bi se mijenjati za svaki novi modul kako bi se zadržali pažnja i zanimanje polaznika. Na taj se način postiže promjena fokusa, ali i uočavaju poveznice, zajednički aspekti te neke suprotstavljene perspektive o određenoj temi.

No uvijek prisutni elementi jesu:

- jasan početak i jasan završetak,
- jasno definirani očekivani ishodi učenja,
- integracija postojećih kompetencija i vještina,
- faze aktivnosti u kojima je dominantan nastavnik i one u kojima su dominantni polaznici,
- faza prezentacije/osvrta/ integracije,
- finalizacija započetih procesa (nema otvorenih završetaka),
- moderacija grupnog procesa usmjerenog učenju,
- atmosfera međusobnog uvažavanja i poštovanja.

Osim osnovnih modula koji čine temeljni materijal pedagoškog pristupa, treneri bi trebali razvijati svijest o odnosima i uzročno-posljedičnim vezama među modulima. Pravilna organizacija, optimalno razmještanje, neprestana prilagodba (na temelju analize i osvrta) modula i metoda stvara optimalnu, na obrazovne ciljeve usmjerenu, situaciju učenja, kojom se potiče kreativnost i obogaćuje društvena interakcija.

4.2. Osnovni moduli

4.2.1. Modul SKUPNI PROCES

Tema:

- Naučiti promatrati dinamiku skupine i razvoj strukture skupine, tumačiti različite
- uloge te intervenirati kad je potrebno.
- Prethodno obrađene teme:

Interaktivne metode

- Sveobuhvatni model aktivnosti
- Uloga nastavnika/trenera

Vremenski okvir:

- Tri sata uključujući jednu vježbu te jedan blok kasnije pola sata za osvježanje.

Ciljevi učenja:

1. Polaznik može prepoznati različite oblike interakcije u skupini.
2. Polaznik zna nacrtati prikaz interakcija u skupini.
3. Polaznik zna interpretirati ove interakcije te identificirati one najvažnije.
4. Polaznik zna razviti učinkovite strategije intervencije u slučaju potrebe stabiliziranja procesa učenja u skupini.

Metodologija:

1. Prikupljeni su i demonstrirani primjeri učenja i/ili iskustva skupine polaznika.
2. Uvod u korake skupnog procesa, elemente i važnost fenomena mase.
3. Kratak uvod u sociometriju (MORENO).
4. Elementi, njihovi simboli, razmještaj, intenzitet i kvaliteta odnosa.
5. Prvi pokušaj analiza nakon kojeg slijedi rasprava unutar manje skupine.
6. Povratne informacije.
7. U manjim skupinama napravite referentnu skupinu.
8. Demonstracija i povratne informacije trenera.
9. Prikupite i raspravite mišljenja o korisnosti, etičkim točkama, rezultatima skupine.

Potrebni resursi:

1. *Flipchartovi*
2. Projektor
3. Papir za umotavanje
4. Flomasteri
5. Bilješke s informacijama
6. Povratne informacije i obrasci za procjenu

Procjena učenja:

1. Opišite i nacrtajte sociogram skupine koju trenutačno poučavate i/ili kluba čiji ste trenutačno član/ članica.
2. Napišite kratki dokument (maksimalno tri stranice) u kojem ćete opisati prednosti, nedostatke i potencijalne rizike ove metode.
3. Održite sedmominitni govor u kojem ćete objasniti utjecaj skupnog procesa na učenje kod odraslih polaznika te demonstrirati korisnost sociometrijske metode.

Provedbena strategija:

(za svaku od sedam faza provedbene strategije priložen je jedan ilustrativan primjer)

1. **Ceremonija zauzimanja pozornice:** Zamolite članove skupine da se dignu sa svojih mjesta, upoznaju s osobom koju najmanje poznaju rukujući se i razmjenjujući svoje prve dojmove. Nakon toga ih zamolite da opet sjednu i opišu duljinu puta potrebnog za to i informacije koje su dobili. Postoji li veza između poznavanja i udaljenosti? Je li ta informacija nova?
2. **Što je bilo i što slijedi**
Interaktivna kolekcija skupnih procesa dominantnih u skupini, pozitivnih i negativnih iskustava članova skupine, kratki savjeti kako ova tema može pomoći u takvim situacijama. Svaki polaznik treba navesti barem jedan pozitivan i jedan negativan element o skupinama.
3. **Uvod u temu**
Recitirati i objasniti očekivane ishode učenja; dati kratak uvod u J. Morena, psihološku dramu, grupnu terapiju i sociometriju. Opisati (pomoću PPP-a, *flipcharta*) korake skupnog procesa, njegove elemente i neprestano mijenjanje njegove strukture. Referirati se na fenomene mase kao primjere izvanredne moći ove dinamike te na primjere iz skupine.
4. **Primjena interaktivnih koraka u odgovarajućem ritmu**
Uvedite elemente dok ih crtate na *flipchartu*, idite korak po korak: pobrinite se da su osobe i odnosi jednako važni. Usredotočite se na grupacije i bliskost elemenata. Nakon toga uvedite cilj i mrežni oblik sociograma.
Prvo vježbajte s manjim skupinama od pet do sedam osoba (obitelj, prijatelji i kolege), zatim raspravite o interaktivnoj strategiji u manjim skupinama i prikupite povratne informacije u skupini.
Zatim to pokušajte napraviti sa stvarnom skupinom polaznika, ili svako za sebe na *flipchartu*, ili skupina zajedno na velikom listu papira. Raspravite, prepoznajte specifične pozicije i specifične odnose svih članova skupine.
5. **Razvijte zajedno s pravilima skupine**
Sljedeći set pravila može razviti manja radna skupina: 1. Kada ih koristiti?, 2. Koja pitanja koristiti za uloge, a koja za odnose?, 3. Koja pitanja postavljati prilikom interpretacije rezultata?, 4. Kako zaštititi pojedinca?
6. **Procedura zatvaranja**
Općenite povratne informacije na pitanje Kako se osjećate? i zatim osvrt na učinkovitost instrumenta. Koristite ga kao pomoć prilikom donošenja odluka. Primjerice: način iznošenja povratnih informacija na radionici - svaki polaznik izgovori jednu rečenicu.
7. **Procjena ishoda učenja**
Izrada sociograma skupnog rada kod kuće može biti korisna domaća zadaća.
8. **Zatvaranje**
Omogućite skupini da ustane i oproste se s osobama s kojima nisu mnogo kontaktirale i/ili prema kojima su razvile novi stav.

Sljedeće teme:

- Modul Moderacija
- Modul Interaktivno učenje i poučavanje
- Modul Tehnike intervencije

Prilozi:

- Odabir prema vlastitu nahodjenju.

4.2.2. Modul HOBOTNICA

Tema:

GESTALT faktor pothvata učenja i poučavanja. Drži sve ostale na okupu, ima elemente u svim ostalim modulima, djeluje kao veza između pojedinih modula učenja. Stoga sadrži osnove etike i razumijevanja odnosa poučavanja-učenja, mostove napetosti, minimalne zahtjeve, nadovezivanje modula jednih na druge.

Prethodno obrađene teme:

- Nema ih

Vremenski okvir:

- Uvod u trajanju od jednog sata; tjedna ponavljanja s različitim fokusima u trajanju od 10 minuta.

Ciljevi učenja:

- Razumjeti i cijeniti dinamiku i strukturu pedagoške/andragoške interakcije i opće čimbenike koji utječu na proces. Moraju se razumjeti zakonitosti dobrog gestalta, moraju se utvrditi i primijeniti svi elementi za izgradnju odgovarajuće strukture, a rezultati procesa evaluirati.

Metodologija:

1. Iskustva seminarara/radionice i prva analiza (skupina).
2. Uvod u zakonitosti dobrog gestalta (trener, stručnjak iz skupine).
3. Zajednički identificirati glavne faktore (trener i skupina).
4. Dovođenje i struktura (mala skupina).
5. Kako planirati i kako reagirati (manje skupine, cijela skupina, trener i skupina).
6. Pokazatelji potencijalnih sukoba (manje skupine, cijela skupina, trener i skupina).
7. Uživavanje u učincima dobrog gestalta (skupina).

Potrebni resursi:

1. *Flipchartovi*
2. Metaplan kartice
3. Papiri
4. Projektor
5. Računalo s pristupom internetu

Procjena učenja:

1. Definirajte temeljni sadržaj zakonitosti dobrog gestalta te opišite tri primjera u interaktivnom pedagoškom/andragoškom okružju.
2. Navedite pet osnovnih strategija kako bi osigurali odgovarajući niz radionica za sljedeći trening.
3. Navedite glavnu očekivanu funkciju svake od pet strategija.
4. Očekivani indikatori za gestalt faktore koji nedostaju.

Provedbena strategija:

(za svaku od sedam faza provedbene strategije priložen je jedan ilustrativan primjer)

1. Ceremonija zauzimanja pozornice

1. mogućnost: Svaki polaznik zauzima pozornicu tako da nađe središnje mjesto u prostoriji, ostane tamo otprilike 30 sekundi te se vrati svojoj skupini. Kratka povratna informacija u skupini.
2. mogućnost: Podijelite polaznike u skupine po troje i pustite ih da se dogovore o primjerima dobrih i loših radionica na kojima su bili. Navedite razlike na *flipchart*ove ili kartice.

2. Što je bilo i što slijedi

Uvesti gestalt funkciju i ciljeve učenja referirajući se na primjere navedene na *flipchart*ovima. Fokus je na onome što je bitno za facilitiranje procesa učenja.

3. Uvod u temu

Zamolite radne skupine da prezentiraju rezultate i kombinirajte ih tako da uključite predstavljene točke, ali i cjelokupan popis.

4. Primjena interaktivnih koraka u odgovarajućem ritmu

Razvijte strategije za provedbu ovih točaka te za provjeru uključuje li provedba procesa uspostavu manjih radnih skupina, brainstorming, igranje uloga, uključujući i bilježenje uspješnih pokušaja.

5. Procedura zatvaranja

Polaznici popunjavaju popis važnih čimbenika, načine njihova uvođenja/provedbe i načine kontroliranja procesa.

6. Procjena ishoda učenja

Opisati zakone dobrog gestalta i navesti tri procesna pokazatelja pozitivnog utjecaja ovog zakona. Nprestana procjena pomoću analize sljedećeg modula o učenju i poučavanju.

7. Uvid

Rasprava za i protiv na temu „ovo je važno za sve aktivnosti poučavanja“ i/ili „pozitivna iskustva s učenjem imaju značajnu ulogu u obrazovanju odraslih budući da ne postoji opća obveza obrazovanja“.

8. Zatvaranje

Zajedno sa skupinom oblikujte simbol dobrog gestalta.

Primjerice, pozirajte za grupnu fotografiju ili nađite svoje mjesto u prostoriji te iznesite kratku povratnu informaciju.

Sljedeće teme:

- Svi moduli

Prilozi:

1. Tekst o zakonitostima dobrog gestalta
2. Link: <http://www.thefreedictionary.com/Gestalt+law+of+organization>
3. Popis modula za učenje koji slijede

4.2.3. Modul OBRAZOVNE POTREBE

Tema:

Opisuje utvrđivanje „nedostataka“ polaznika i način definiranja strategija za stjecanje potrebnih kompetencija i vještina. To podrazumijeva:

- a) procjenu postojećih kompetencija i vještina;
- b) dodatnu procjenu zahtjeva potrebnih za popunjavanje utvrđenih nedostataka;
- c) usporedbu točaka a) i b) u svrhu određivanja obrazovnih potreba.

Ovaj modul nije zamišljen kao sveobuhvatna analiza potencijala odraslog polaznika kako bi se ostvarile određene definirane kvalifikacije. Analiza potreba ovdje je ograničena na definiranje nedostataka između ishoda učenja i stvarnih vještina i kompetencija polaznika. Ovaj modul predstavlja unakrsni modul koji se koristi u svakom modulu sadržaja, zbog toga što na početku svakog novog modula trener uvijek treba procijeniti pretkvalifikacije te na kraju kontrolirati ostvarene promjene u ponašanju.

Prethodno obrađene teme:

- Nema ih

Vremenski okvir:

- 1 sat

Ciljevi učenja:

- Trener bi trebao:
 - prihvatiti nužnost kontinuiranog mjerenja polaznikovih kompetencija i vještina pri usvajanju sadržaja lekcija,
 - poznavati rutinske načine prikupljanja povratnih informacija/osvrta, znati kako ih koristiti i integrirati u interaktivno poučavanje i učenje.

Metodologija:

1. Što znate o pristupu obrazovnih potreba u učenju i poučavanju odraslih?
2. Kako se vještine i kompetencije odraslih s niskom razinom kvalifikacija mjere u vašoj zemlji?
3. Zašto se koristi baš taj način?
4. Tko definira ciljeve učenja i poučavanja?
5. Koji su razlozi tome?
6. Usvojite metode utvrđivanja postojećih vještina i kompetencija.
7. Kako ih inkorporirati u lekcije?

- Analizirajte interaktivno učenje i strategije poučavanja koje sadrže procjenu obrazovnih potreba i ishode učenja.

Potrebni resursi:

- Flipchart*
- Moderatorski pribor
- Računalo i projektor

Procjena učenja:

- Iznesite pet razloga nužnosti procjene obrazovnih potreba odrasle osobe.
- Navedite četiri primjera provedbe procjene tijekom treninga te detaljno opišite kad ih je najbolje koristiti i očekivane rezultate.
- Iznesite tri vrste čimbenika koji utječu na vaš sud.

Provedbena strategija:

(za svaku od sedam faza provedbene strategije priložen je jedan ilustrativan primjer)

1. Ceremonija zauzimanja pozornice

Skupinu podijelite u parove koji će raspravljati o sljedećim pitanjima: „Koji je bio moj prvi dojam o vama? Kako se on mijenjao?“, nakon čega slijedi kratka izmjena. Nakon toga podijelite povratne informacije sa skupinom. „Koliko su poznate i prikladne povratne informacije bile za mene?“

2. Što je bilo i što slijedi

Imamo različite dojmove i očekivanja jedni od drugih. Od polaznika težimo ne očekivati kompetencije, a to očekujemo od svog partnera/susjeda. To znači da moramo naučiti slušati i koristiti vještine i kompetencije.

3. Uvod u temu

Većina učenja nije formalna. „Navedite vještine koje ste stekli neformalnim i informalnim putem?“
Ukratko!

4. Primjena interaktivnih koraka u odgovarajućem ritmu

Pisani brainstorming „Koje se metode mogu koristiti pri procjeni relevantnih vještina u situacijama poučavanja?“ Grupacije i omiljeni izbori (točke).

- Koje se metode mogu koristiti prije lekcije? Interaktivna rasprava u skupini.
- Koje su njihove prednosti i nedostaci?
- Kako možete sažeti procjenu u jasno definirane faze?

5. Procedura zatvaranja

Ima li još pitanja i/ili razloga za nekorištenje ovih strategija procjene?

„Trebamo li polaznicima na početku reći kako ćemo procijeniti njihovu izvedbu na kraju?“ Mišljenja!

6. Procjena ishoda učenja

Navedite pet prilika za procjenjivanje obrazovnih potreba potencijalnih polaznika.

7. Uvid i zatvaranje

„Poučavanje i učenje odraslih nije moguće bez analize potreba.“ Što mislite o tome?

Sljedeće teme:

- Trener odabire teme u skladu s potrebama polaznika.

Prilozi:

- Odabir prema vlastitu nahođenju.

4.2.4. Modul KRALJEŽNICA**Tema:**

Modul je logički slijed modula radionice, niza seminara, predmeta učenja. On postaje glavni plan za cjelokupne intervencije poučavanja i učenja. Pokazuje osnovnu strukturu i logičan slijed elemenata procesa poučavanja i učenja. Taj logičan slijed potreban je za proces učenja i za učenikovo rastuće razumijevanje. Može se suprotstavljati temama koje su polaznicima posebno zanimljive. Primjerice, može biti važnije razumjeti logičan slijed elemenata kao cjeline, nego ih znati napamet.

Prethodno obrađene teme:

- Nema ih

Vremenski okvir:

- 1 – 2 sata

Ciljevi učenja:

1. Znati kako procijeniti početne glavne interese s polaznicima.
2. Definirati završnu kvalifikaciju koju treba ostvariti.
3. Razviti mostove napetosti za cijelu seriju i pojedine dijelove, razvrstavajući sadržaj u manje, logične module/elemente i time konstruirajući cjeloviti plan.
4. Namjestiti ovaj dio kad okolnosti to uvjetuju (primjerice, posebni interesi, trenutačni ishodi, neodgodivo vrijeme odlaska itd.).
5. Kontrolirati napredak učenja i poučavanja modulima za procjenu rezultata.

Metodologija:

1. Funkcija kralježnice i funkcija vanjskoga kostura: Koje su sličnosti, koje su razlike?
2. Nastavni plan, kurikulum, ishodi učenja, što znate o njima?
3. Zašto predajete/poučavate na način na koji to radite?
4. Što znate o polazniku vezano uz ovu sekvencu poučavanja?
5. Psihologija učenja: Kako ljudi uče? Kako se ljudi mijenjaju? Zašto se fokusiraju na jedne stvari, a na druge ne?
6. Definirajte dijelove/vještine/elemente koji nedostaju između početka i definiranog cilja.
7. Opišite polaznikovu motivaciju i mogućnosti koje ustanova pruža.
8. Uspostavite logičan niz informacija fokusirajući se na definirane ishode učenja polaznika.
9. Razradite opću strategiju metoda i intervencija kako bi pojačali fokus učenja.

Potrebni resursi:

1. Metaplan materijali
2. Flipchartovi
3. Uređaj za snimanje
4. Računalo i projektor

Procjena učenja:

1. Navedite područja informacija potrebnih za planiranje seminara.
2. Koji bi vas razlozi mogli natjerati da izmijenite kralježnicu?
3. Analizirajte tri posljednje radionice definirajući elemente (module) kralježnice te evaluirajte logični slijed, ritam i mostove napetosti.

Provedbena strategija:

(za svaku od sedam faza provedbene strategije priložen je jedan ilustrativan primjer)

1. Ceremonija zauzimanja pozornice

Pisani brainstorming „Funkcije kralježnice i funkcije vanjskoga kostura: Koje su sličnosti, koje su razlike?“

2. Što je bilo i što slijedi

Podijelite se u tri manje skupine i kao rezultat rada skupine održite petominutnu prezentaciju na temu: „Plan poučavanja, kurikulum, ishodi učenja, što znate o tome? Zašto poučavate na način na koji poučavate?“

3. Uvod u temu

Kratka prezentacija trenera o nužnosti cjelokupnog plana i konstantne revizije u svrhu ispunjenja potreba polaznika i kvalitete ishoda.

4. Primjena interaktivnih koraka u odgovarajućem ritmu

1. korak: Grupa konstruira strukturu u obliku kralježnice (kartice, elementi) za tri trodnevne radionice osposobljavanja u profesionalnom ponašanju (uključujući dnevne rutine). 2. korak: Odlučiti o zajedničkoj temi, odrediti ciljnu skupinu i definirati ishode učenja. 3. korak: Dodati logičan slijed modula (uvijek postoje alternative) i specificirati metode potrebne analize itd. 4. korak: Raspraviti i evaluirati rezultate; odlučiti koji će elementi biti opći, a koji specifični.

5. Procedura zatvaranja

Trebamo li vanjski kostur ili možemo nadopuniti vlastitu kralježnicu? Izjave.

6. Procjena ishoda učenja

Nakon druge radionice provjera o tome što je postalo rutinom? Rasprava s polaznicima.

7. Uvid

Ovaj pristup treneru dopušta da prepusti vođenje treninga, a pritom i dalje kontrolira kvalitetu procesa.

Sljedeće teme:

- Svi moduli

Prilozi:

- Odabir prema vlastitu nahodjenju.

4.3. Moduli sadržaja

4.3.1. Moduli o poučavanju i učenju

Modul OSNOVE POUČAVANJA I UČENJA

Tema	Uvod u poučavanje i učenje
Prethodno obrađene teme	Nema ih
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Uočiti razliku između učenja i poučavanja; unapređivanje i razvijanje vještina poučavanja; poučavanje usmjereno polazniku; razumjeti kako nastavnici moraju odgovoriti na potrebe polaznika
Metodologija:	Aktivno učenje
Potrebni resursi	Power Point prezentacija, <i>flipchart</i> , papiri i flomasteri
Procjena učenja:	Polaznici kroz panel raspravu demonstriraju naučeno
Provedbena strategija	1. Igrokaz (igranje uloga: polaznik / učitelj) 2. Osvrt na igrokaz (u grupama) – uočiti sličnosti i razlike između učenja i poučavanja 3. Podjela u grupe: članovi dobiju tekst o učenju i poučavanju; metodom aktivnog učenja iznose zaključke, slijedi panel rasprava 4. Izrada <i>flipcharta</i> (jedan za učenje i jedan za poučavanje) 5. Evaluacija (što smo naučili, što ćemo primijeniti; pitanja)
Sljedeće teme	Modul <i>Stilovi učenja</i>
	Modul <i>Interaktivno učenje i poučavanje</i>
Prilozi	Psihologija učenja; kako ljudi uče; učenje lijevom i desnom stranom mozga

Modul KOMPETENCIJE, ZNANJA I VJEŠTINE

Tema	Opisuje (identificira) „nedostatke“ polaznika i način definiranja strategije za stjecanje potrebnih kompetencija i vještina
Prethodno obrađene teme	Modul <i>Osnove učenja i poučavanja</i>
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Razumjeti da se kompetencije sastoje od znanja i vještina; uvažavati važnost praktične primjene znanja u razvijanju kompetencija; prepoznati kad se kompetencije steknu
Metodologija:	Aktivno učenje
Potrebni resursi	<i>Flipchart</i> i flomasteri, definirani zadatak (primjerice, kako usmjeravati studenta u stjecanju kompetencija u praktičnoj vještini – odabrati primjere iz vlastitog predmeta / polja poučavanja)
Procjena učenja:	Povratne informacije i analiza suradnika
Provedbena strategija	<i>Brainstorming</i> , objašnjenje zadatka, rad u manjim skupinama (od dvoje ili troje), povratne informacije i analiza suradnika, evaluacija
Sljedeće teme	Sveobuhvatni model aktivnosti
Stilovi učenja	
Prilozi	Prateći materijali

Modul MOTIVACIJA

Tema	Motiviranje polaznika
Prethodno obrađene teme	Modul o kompetencijama, znanjima i vještinama
Vremenski okvir	40 + 20 + 30 minuta
Ciljevi učenja	Polaznici znaju primjenjivati različite tehnike motiviranja
Metodologija:	Kombinirani oblik frontalnog rada i Power Point prezentacije te rad po skupinama, uzimajući u obzir različite oblike motivacije za pojedinu skupinu
Potrebni resursi	LCD projektor, prijenosno računalo, <i>flipchart</i> , kartice, flomasteri
Procjena učenja:	Prezentacija/demonstracija ishoda rada po pojedinim skupinama na <i>flipchartu</i> /karticama
Provedbena strategija	<i>Brainstorming</i> nastavnikovih iskustava, Power Point prezentacija s različitim načinima motivacije, skupni rad o vlastitim iskustvima s motivacijskim tehnikama, predstavljanje rezultata skupnog rada, komentari i evaluacija
Sljedeće teme	Modul <i>Rad u malim skupinama</i>
Prilozi	Prateći materijali

Modul INTERAKTIVNO POUČAVANJE I UČENJE

Tema	Interaktivno učenje i poučavanje
Prethodno obrađene teme	Uloga nastavnika/trenera; prikupljeni su i demonstrirani primjeri (tradicionalnog) učenja i stečenog iskustva polaznika
Vremenski okvir	90 minuta
Ciljevi učenja	Utvrđiti razlike između interaktivnog učenja i tradicionalnog poučavanja; iskusiti i razumjeti primjenu interaktivnog učenja i poučavanja
Metodologija:	Kombinacija frontalnog i interaktivnog učenja rada u skupinama
Potrebni resursi	<i>Flipchart</i> , projektor, flomasteri, prijenosno računalo
Procjena učenja:	Rasprava o razlikama između interaktivnog i tradicionalnog načina učenja i poučavanja; procjena razine stečenog znanja po modulu razina razumijevanja interaktivnog učenja
Provedbena strategija	Metoda „izvlačenjem iz šešira“ – odgovor na pitanje Definiraj interaktivno učenje? (7 minuta) <ul style="list-style-type: none"> • najava teme • ritam koraka – artikulacija • rad po skupinama poštujući zadani vremenski okvir • procjena razine naučenog; kvantiteta i kvaliteta naučenog demonstracija naučenog – polaznici
Sljedeće teme	Konkretni primjeri interaktivnog učenja u manjim skupinama
Prilozi	Power Point prezentacija, evaluacijski listići

Modul STILOVI UČENJA

Tema	Stilovi učenja
Prethodno obrađene teme	Osnove učenja, motivacija
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Upoznati se s teorijama stilova učenja; utjecaj lijeve i desne strane mozga na učenje; kratka primjena VAK-upitnika
Metodologija:	Uvod – podjela u grupe; rad na materijalima u grupama po teorijama; izvještaj grupa o teorijama; rasprava o mogućnosti primjene; kratki test – kako doći do VAK-a
Potrebni resursi	Radni materijal - tekst; <i>flipchart</i> , ploča, flomaster; projektor, računalo
Procjena učenja:	Polaznici će moći upotrijebiti test za određivanje stilova učenja- VAK; bit će upoznati s raznim interaktivnim teorijama učenja za buduću primjenu
Provedbena strategija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Otvaranje: pozdrav; podjela u skupine po 5 polaznika 2. Što je bilo, što slijedi 3. Uvod u temu: kratka uputa za rad na materijalu – podjela područja 4. Primjena – polaznici rade na materijalu; izrađuju <i>flipchart</i> i pripremaju prezentaciju 5. Procedura zatvaranja – koliko se koji stil učenja primjenjuje? Što bi se moglo još od novih ako postoje? 6. Procjena ishoda: evaluacija radionice izražavanjem što je dobro, što nije u redu, prijedlozi (po 1 rečenica u raznim bojama) 7. Uvid i zatvaranje: zahvala na suradnji polaznicima i najava sutrašnjeg dana koji će biti mnogo ležerniji
Sljedeće teme	Prema programu
Prilozi	Pisмени materijali

Modul RAZVOJ OSNOVNOG KURIKULUMA

Tema	Način razvoja kurikuluma, osnovne odrednice i značenja
Prethodno obrađene teme	Nema
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Stjecanje znanja o osnovama kurikuluma: sadržaj, metode poučavanja, vremenski okvir, strategije, evaluacija
Metodologija:	Predavanje; timski rad (rad na tekstu); prezentacija
Potrebni resursi	pisani materijali; <i>flipchart</i> ; flomasteri
Procjena učenja:	Pisмени rad; prezentacija
Provedbena strategija	Metode planiranja, odabira, definiranja i procjene
Sljedeće teme:	Sve ostale
Prilozi:	Prateći materijali

Modul AKTIVNO UČENJE

Tema	Modul o aktivnom učenju
Prethodno obrađene teme	Stilovi i teorije učenja
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Polaznici će naučiti razlike između klasičnog i aktivnog učenja
Metodologija:	<ul style="list-style-type: none"> • Uvod • Prezentacija • Podjela u skupine • Samostalni rad polaznika • Prezentacija rezultata

Potrebni resursi	Projektor, prijenosno računalo, <i>flipchart</i> , flomasteri
Procjena učenja:	Polaznici će moći primijeniti aktivno učenje u praksi (primjena!)
Provedbena strategija	• Zauzimanje pozornice – odglumiti tradicionalno, monotono obraćanje polaznicima i pitati: "Na što vas to podsjeća?";
	• Što je bilo i što slijedi – predstavljanje teme;
	• Uvod u temu – prezentacija karakteristika tradicionalnog i aktivnog učenja;
	• Primjena interaktivnih koraka – polaznici na karticama navode primjere tehnika kojima se nastavnici mogu koristiti pri poučavanju usmjerenom na polaznika;
	• Procedura zatvaranja – polaznici prezentiraju uratke (samoprocjena – razlika);
	• Procjena ishoda – izabrati najbolji stil;
	• Uvid i zatvaranje – izabrati jednog, dva polaznika da zatvore (aktivno!)
Sljedeće teme	Prema rasporedu
Prilozi	Pisмени materijali

Modul POUČAVANJE BEZ PRIČANJA

Tema	Kako poučavati bez pričanja
Prethodno obrađene teme	Osnove poučavanja i učenja
Vremenski okvir	2 školska sata
Ciljevi učenja	Stjecanje znanja o samostalnom korištenju materijala; razumjeti da se učenje može odvijati bez da nastavnik priča
Metodologija:	Metode za predstavljanje novih pisanih materijala, timski rad, prezentacija
Potrebni resursi	Pisani materijali, <i>flipchart</i>
Procjena učenja:	Prezentacija
Provedbena strategija	Zadavanje zadataka, rad na tekstu, prezentacija, evaluacija
Sljedeće teme:	Teorije učenja i stilovi učenja te implikacije za nastavnike
Prilozi:	Isječak iz „Teaching today a practical guide“, Geoffrey Petty

Modul DIFERENCIJACIJA

Tema	Diferencijacija u učenju i poučavanju
Prethodno obrađene teme	Osnove učenja i poučavanja, interaktivno učenje i poučavanje, motivacija
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Razumjeti koncept diferencijacije; znati primijeniti diferencijaciju u radu s odraslima
Metodologija:	Igranje uloga („tri“ – A izriče poruku, B ponavlja poruku osobe A, C komentira); metode aktivnog učenja
Potrebni resursi	<i>Flipchart</i> , flomasteri, tekst o diferencijaciji
Procjena učenja:	1. Izrada sociometrijskog okvira (unutar skupine)
	2. Osvrt na strukturu (grupacije, pozitivne i negativne „zvijezde“, stručnjaci, izolirani članovi)
	3. / 4. Formiranje skupina, čitanje i komentiranje teksta o diferencijaciji unutar skupine (metoda aktivnog učenja); metode upotrebljive u diferencijaciji
	5. / 6. Rasprava o naučenom i evaluacija
Provedbena strategija	Zadavanje zadataka, rad na tekstu, prezentacija, evaluacija
Sljedeće teme:	Struktura predavanja/sata/radionice
Prilozi:	Prateći materijali

4.3.2. Moduli o procjeni i evaluaciji

Modul OSNOVNA PROCJENA I EVALUACIJA

Tema	
Prethodno obrađene teme	Komunikacijske metode
Vremenski okvir	1 sat za uvod; 1 x 30 minuta za sadržaje; 2 sata rada na tome kako ih primijeniti u vlastitoj nastavi; 30 minuta za finalizaciju i zaključivanje
Ciljevi učenja	Polaznici će razumjeti različite načine evaluacije i znati ih primijeniti u vlastitoj nastavi
Metodologija:	Uvod; teorijsko objašnjenje; rad na primjerima; podjele u parove, ulazne informacije, praktički skupni projekti, otvorena rasprava (pisana forma)
Potrebni resursi	Računalo, LCD, flomasteri, <i>flipchart</i> , radni materijali (upitnici), dokumenti o evaluaciji i procjeni
Procjena učenja:	Polaznici će znati primijeniti različite načine evaluacije; znati odabrati oblik najprikladniji u određenoj situaciji
Provedbena strategija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pozdrav; podjela u parove 2. Značaj evaluacije u procesu poučavanja 3. Planiranje evaluacije 4. IAM (interaktivna metoda); polaznici će u parovima osmisliti različiti načine evaluacije 5. Prezentacije u parovima; zabilježiti rezultate i sistematizirati ih 6. Što je bilo najkorisnije danas? (svaki par po 1 rečenicu) 7. Parovi ocjenjuju pripremu modula (tj. predavača)
Sljedeće teme:	Prema programu (najava)
Prilozi:	Pisani materijali; primjeri upitnika za evaluaciju i procjenu; propisi i pravila evaluacije i procjene; definicije; cilj procjene; usmjerenost na sadržaj ili distribuciju; oblici: kako procjenjivati i evaluirati; kada što koristiti; upute skupinama; kratak završni test s opisima određenih situacija za koje treba predložiti najprikladniju strategiju procjene

Modul TESTOVI

Tema	Modul o testovima
Prethodno obrađene teme	Ispit znanja objektivnog tipa
Vremenski okvir	3 sata
Ciljevi učenja	Znati osnovne testne kriterije, znati primijeniti različite vrste testova: izrada zadataka objektivnog tip; implementacija teksta obrada teksta/evaluacija
Metodologija:	Rad u malim grupama / Prezentacija rezultata
Potrebni resursi	<i>Flipchart</i> , flomasteri, olovke i papiri
Procjena učenja:	Rasprava o prednostima i nedostacima testova (objektivnog tipa) Pripremiti kratki upitnik o: 4 osnovna kriterija testova, razlikama između bodovnog pristupa i Gaussove krivulje, 3 kriterija uspostave kontinuiteta procjene, značenju „s“ ili „sigma“?
Provedbena strategija	1. Formiranje grupa, 2. Informiranje i motiviranje (motivacija), 3. Utvrđivanje tipova pitanja, 4. Bodovanje, 5. Zadavanje zadataka: izrada teksta i prezentacija rezultata rada, 6. Evaluacija: što smo naučili, što ćemo koristiti, pitanja
Sljedeće teme:	Stilovi učenja
Prilozi:	Prateći materijali

4.3.3. Moduli o komunikaciji

Modul OSNOVE KOMUNIKACIJE

Tema	Osnove metoda pedagoške komunikacije
Prethodno obrađene teme	Komunikacijske metode
Vremenski okvir	4 sata
Ciljevi učenja	Usvajanje osnovnih pojmova o komunikaciji (pošiljalatelj – poruka – primatelj; komunikacijski put; buka); načini i vrste komuniciranja (verbalna / neverbalna); razlikovanje komunikacijskih situacija (sinergijska, defenzivna, kompromisna)
Metodologija:	<ul style="list-style-type: none"> • Rad u grupama • Igranje uloga • Rad na primjerima (metoda aktivnog učenja) • Rasprava
Potrebni resursi	Flipchart, flomasteri, papiri
Procjena učenja:	Demonstrirati i predstaviti usvojeno/naučeno; uobličiti glavne zaključke u obliku izjava (bijele kartice) te uz njih priložiti i akcijske (zelene) kartice; skupina odabire najučinkovitiju strategiju
Provedbena strategija	Formiranje skupina i predstavljanje („blizanci“ – pronaći svog blizanca (koji ima odgovarajući dio karte i predstaviti ga/ju u dvije minute); motivacija: "Indijanac i kauboju" (M. Rijavec); zadatak: 3 skupine i svaka ima zadatak: prva skupina – odrediti dobre (pozitivne, poželjne) osobine nastavnika, druga skupina – odrediti negativne (nepoželjne) osobine nastavnika, treća skupina – odrediti čimbenike koji utječu na kvalitetnu komunikaciju. Nakon izlaganja slijedi izvođenje zaključaka (vidi: etika pedagogije): u obrazovanju odraslih važno je uvažavati teorijsko iskustvo, radno iskustvo, socijalno iskustvo, stavove i emocije.
Sljedeće teme:	Planiranje SMA modula
Prilozi:	Prateći materijali

Modul ULOGA NASTAVNIKA/TRENERA

Tema	Uloga trenera – poučavanje i evaluacija Uloga polaznika – stjecanje znanja i vještina
Prethodno obrađene teme	Modul o osnovama komunikacije
Vremenski okvir	2 x 2 sata
Ciljevi učenja	Naučiti kako poučavati; poučavanje usmjereno na polaznika
Metodologija:	Predavanje, timski rad, kako planirati i kako reagirati
Potrebni resursi	IT tehnologija
Procjena učenja:	Samoprocjena
Provedbena strategija	Brainstorming, predavanje, prezentacija
Sljedeće teme:	Modul Evaluacija i povratne informacije Modul Prezentacije Modul Tehnike intervencije Modul Moderacija
Prilozi:	Prateći materijali

Modul EVALUACIJA I POVRATNE INFORMACIJE

Tema	Evaluacija i povratni komentari u učenju i poučavanju
Prethodno obrađene teme	Osnove učenja i poučavanja Osnove komunikacije
Vremenski okvir	1 sat
Ciljevi učenja	Uočiti važnost evaluacije u procesu učenja i poučavanja; usvojiti načine evaluacije i davanja povratnih komentara
Metodologija:	Praktični primjeri
Potrebni resursi	Flipchart, flomasteri, papiri u boji...
Procjena učenja:	Samoprocjena
Provedbena strategija	Brainstorming na temu „Važnost evaluacije i povratnih komentara“; formiranje skupina: zadatak je osmisliti 2-3 načina evaluacije i osvrta na prethodnu temu / dan; prezentirati, raspraviti i evaluirati rezultate; evaluacija "evaluacije"
Sljedeće teme:	Primjena u praksi (nakon završetka svake teme/dana)
Prilozi:	Prateći materijali

Modul PREZENTACIJE

Tema	Predstavljanje rezultata
Prethodno obrađene teme	Modul o ulozi trenera
Vremenski okvir	3 x 45 minuta
Ciljevi učenja	Polaznik zna održati različite tipove prezentacija (dobra priprema, funkcionalna tehnika, uvjerljivost, govor tijela, kretanje, dikcija...); polaznik zna što NE smije činiti (subjektivni komentari, ne kritizirati, ne savjetovati, ne ponavljati se...)
Metodologija:	Kombinirani oblik: a) frontalnog rada, b) rada s aplikativnim sredstvima (Power Point, flipchart, kartice...) i c) rada u skupinama
Potrebni resursi	Flomasteri, papiri, projektor, prijenosno računalo, flipchart, Power Point prezentacija
Procjena učenja:	Polaznici prezentiraju, reproduciraju, zaključuju
Provedbena strategija	Privući pažnju, naznaka vremenske artikulacije, najava tematskih elemenata, jake/slabe točke teme, koraci prema elementima, privođenje projekta kraju s procjenom ishoda, demonstracijom naučenog (polaznik)
Sljedeće teme:	Modul Tehnike intervencije
Prilozi:	Prateći materijali, improvizacija

Modul TEHNIKE INTERVENCIJE

Tema	Tehnike intervencije
Prethodno obrađene teme	Modul o prezentaciji
Vremenski okvir	3 x 30 minuta = 90 minuta
Ciljevi učenja	Polaznici znaju koristiti različite tehnike intervencije (prema pojedincu i prema skupini); vjerovati u kompetentnost članova skupine i skupine u cjelini; moderirati i kontrolirati tenzije; zadržati aktivan, otvoren i pozitivan stav
Metodologija:	Kombinacija frontalnog rada i rada po grupama, panel rasprava, igranje uloga
Potrebni resursi	Kartice s predviđenim / predvidljivim „scenarijem“ sukoba, flipchart
Procjena učenja:	Polaznici iznose vlastita promišljanja nakon igranja uloga i panel rasprave
Provedbena strategija	Privlačenje pažnje, najava vremenske i tematske artikulacije, igranje uloga, privođenje teme kraju (procjena ishoda učenja, polaznici demonstriraju naučeno...)
Sljedeće teme:	Modul Moderacija (rješavanje sukoba)
Prilozi:	Kartice sa „scenarijem“ sukoba Prateći materijali

Modul MODERACIJA

Tema	Proces moderacije
Prethodno obrađene teme	Osnove komunikacije, četiri značenja poruke, uloga nastavnika
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Naučiti razliku između nastavnika i moderatora; moderacija skupnog procesa
Metodologija:	Uvod, operativni plan rada, organizacija, prethodna saznanja; podjela u skupine uz frontalno–grupni rad
Potrebni resursi	Projektor, računalo, nastavna sredstva i pomagala (ploča, flipchart, flomasteri u šest boja, papiri A2 formata)
Procjena učenja:	Prikaz naučenih poruka prezentacijama manjih skupina
Provedbena strategija	Podjela u skupine po troje – raspravljanje o sukobima; zauzimanje pozornice; što je bilo, što slijedi; uvod u temu – dati definiciju uloge moderatora u rješavanju sukoba; teorijska polazišta: dovesti izazivače sukoba u stadij pomirljivosti: pronalaženje mogućeg rješenja prihvatljivog sukobljenim stranama; primjena koraka – dovesti polaznike do stanja međusobne komunikacije (bez nadglasavanja i daljnjih sukoba);
	procedura zatvaranja – stvoriti zaključke u jednoj rečenici;
	procjena ishoda – izražavanje vlastitog zadovoljstva skupinom u bojama (plava, crvena...); uvid i zatvaranje – komentar „zadovoljstva skupine“
Sljedeće teme:	Po planu treninga
Prilozi:	Prateći materijali

4.3.4. Moduli o provedbi

Modul METODOLOGIJA SVEOBUHVAATNIH AKTIVNOSTI

Tema	Osnovne aktivnosti osposobljavanja – planiranje nastavnog procesa
Prethodno obrađene teme	Modul <i>Kompetencije, znanja i vještine</i>
	Modul <i>Uloga trenera (polaznika)</i>
Vremenski okvir	4 sata
Ciljevi učenja	Steći znanje o planiranju nastavnog procesa metodom sveobuhvatne aktivnosti
Metodologija:	Predavanje i prezentiranje, rad u skupinama, završna prezentacija
Potrebni resursi	<i>Flipcharti</i> , IT oprema, papiri, flomasteri
Procjena učenja:	Evaluacija – izrada SMA
Provedbena strategija	Aktivne metode poučavanja koje se ogledaju u metodologiji
	Uvod: Kako ste dosad organizirali svoja predavanja? Kakvo je bilo sudjelovanje polaznika? Kako ste pratili uspješnost učenja polaznika? Rad u manjim skupinama nakon čega slijedi zapisivanje rezultata na <i>flipcharte</i> i prezentacija.
	<i>Planiranje, proizvodnja, kontrola kvalitete na mjestu proizvodnje: Elementi.</i>
	Raspraviti i razraditi osnovni ciklus.
	Dodati elemente ciklusa kako bi se dobio SMA ciklus.
	Polaznici u parovima pripremaju <i>operativne definicije</i> svakog elementa te ih dodaju velikom ciklusu.
	Polaznici koriste <i>metaplan</i> kako bi objasnili određena pitanja i raspravili o razlikama.
	Rad na unaprijed <i>pripremljenom primjeru</i> . Prezentacija rezultata.
<i>Rasprava o iskustvima</i> u praktičnom radu; iznalaženje rješenja, savjeti. <i>Ponavljanje ključnih elemenata</i> i njihovo postavljanje u čvrsti kontekst	
Sljedeće teme:	Modul <i>Metodologija</i>
Prilozi:	Grafički prikaz SMA – prateći materijal

Modul RAD U MALIM SKUPINAMA

Tema	Rad u malim skupinama kao dio procesa izmjene u pedagoškoj interakciji
Prethodno obrađene teme	Modul <i>Motivacija</i>
Vremenski okvir	3 x 30 minuta
Ciljevi učenja	Polaznici su osposobljeni za: formiranje malih skupina, vođenje malih skupina, načine rada u malim skupinama
Metodologija:	Kombinacija frontalnog oblika rada, prezentacije i rada u manjim skupinama
Potrebni resursi	LCD projektor, prijenosno računalo, <i>flipchart</i> , flomasteri, kartice
Procjena učenja:	Prezentacija na <i>flipchartima</i> i povratne informacije predavača i polaznika o temi
Provedbena strategija	Privući pažnju, naznaka vremenske i tematske artikulacije, rad u manjim skupinama na zadane teme (neke teme su pogodnije za rad u manjim skupinama, a neke nisu), procjena ishoda učenja i demonstracija naučenog
Sljedeće teme:	Modul <i>Metodologija</i>
Prilozi:	Prateći materijali

Modul FORMIRANJE RADNIH SKUPINA

Tema	Radionica (organizacija, provedba, kako otvoriti radionicu, formiranje skupina)
Prethodno obrađene teme	Interaktivne metode, sveobuhvatni model aktivnosti, uloga nastavnika/ trenera
Vremenski okvir	2 x 45 minuta
Ciljevi učenja	Polaznici trebaju usvojiti što više načina otvaranja radionice, formiranja skupina i moderiranja radionice
Metodologija:	Kombinacija frontalne i interaktivne metode; prezentacije na <i>flipchartima</i> (u skupinama)
Potrebni resursi	LCD projektor, prijenosno računalo, <i>flipchart</i> , flomasteri, papir u boji, evaluacijske kartice
Procjena učenja:	Objasniti utjecaj formiranja skupina na atmosferu na radionici (usmeno)
Provedbena strategija	Izmjena frontalne i interaktivne metode (rad u manjim skupinama; shvaćati važnost uporabe različitih metoda otvaranja radionice i formiranja skupina; povratni komentari polaznika)
Sljedeće teme:	Komunikacijske vještine, metodologija...
Prilozi:	Prateći materijali

Modul UPOTREBA RAZLIČITIH GRUPNIH AKTIVNOSTI

Tema	Varijacije grupnih aktivnosti
Prethodno obrađene teme	Modul <i>Metodologija sveobuhvatnih aktivnosti</i> Modul <i>Rad u malim skupinama</i>
Vremenski okvir	15 + 25 + 15 = 55 minuta
Ciljevi učenja	Polaznik osposobljen za primjenu što više različitih grupnih aktivnosti te njihovu ulogu u radionici
Metodologija:	Prezentacija i rad u grupama
Potrebni resursi	LCD projektor, prijenosno računalo, <i>flipchart</i> , kartice, flomasteri
Procjena učenja:	Polaznici prezentiraju i reproduciraju
Provedbena strategija	Privlačenje pažnje, naznaka vremenske i tematske artikulacije, rad u skupinama (svaka skupina radi različitu aktivnost), prezentacija; procjena ishoda učenja
Sljedeće teme:	Modul <i>Upotreba materijala</i>
Prilozi:	Prateći materijali

Modul UPOTREBA MATERIJALA

Tema	Vrste i načini upotrebe materijala nastavnih i obrazovnih materijala
Prethodno obrađene teme	Modul Upotreba različitih grupnih aktivnosti
Vremenski okvir	90 minuta
Ciljevi učenja	Polaznici osposobljeni za uporabu različitih materijala u nastavi kako, kada je najbolje koristiti određene materijale: <i>flipchart</i> , LCD projektor, prijenosno računalo, kartice, tekstovi, dokumenti...)
Metodologija:	Uvodni dio: frontalno, prezentacija PP; rad u skupinama Glavni dio: prezentacija rada u skupinama, komentari
Potrebni resursi	LCD projektor, prijenosno računalo, <i>flipchart</i> , dokumenti, kartice
Procjena učenja:	Izlaganje polaznika na određenu temu s primjerenim materijalima
Provedbena strategija	Privlačenje pozornosti: prigodna dosjetka, obrada najavljene teme, naznaka/navod osobnih načina primjene različitih nastavnih materijala, rad u skupinama – svaka skupina na različitom materijalu, prezentacija rezultata rada u skupinama, komentari, povratne informacije i zaključci; što ste naučili?
Sljedeće teme:	Modul <i>Igranje uloga i kreativnost</i>
Prilozi:	Pisani dokumenti, kartice, prezentacija na <i>flipchartu</i> , Power Point prezentacija

Modul UPOTREBA INFORMACIJSKIH TEHNOLOGIJA U POUČAVANJU

Tema	Uporaba informacijskih tehnologija u nastavnom procesu
Prethodno obrađene teme	Modul <i>Projektna nastava</i> Modul <i>Osnove komunikacije</i>
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Primjena naučenog u praksi, provedba IT tehnologije u nastavnom procesu
Metodologija:	Praktični rad u IT kabinetu, oluja ideja, demonstracije
Potrebni resursi	Informatički kabinet
Procjena učenja:	Test, radionica
Provedbena strategija	Praktičan rad u IT kabinetu
Sljedeće teme:	Pojam diferencijacije: što i kako
Prilozi:	ECDL literatura

Modul IGRANJE ULOGA I KREATIVNOST

Tema	Kreativne metode, uključujući igranje uloga
Prethodno obrađene teme	Modul <i>Upotreba različitih grupnih aktivnosti</i> Modul <i>Uloga nastavnika/trenera</i> Modul <i>Osnove komunikacije</i>
Vremenski okvir	1 sat
Ciljevi učenja	Poticanje kreativnosti, netradicionalnih metoda poučavanja
Metodologija:	Kratko informiranje o karakteristikama u igranju uloga, igranje uloga uz analizu učinkovitosti naučene metode
Potrebni resursi	<i>Flipchart</i> , flomasteri
Procjena učenja:	Rad u skupinama

Provedbena strategija	<ul style="list-style-type: none"> • Predstavljanje aktivnosti • Formiranje skupina i zadavanje zadataka (smjernice za igranje uloga – po želji); • Presentacija pripremljenog igrokaza; karakteri u igranju uloga prvo kratko izvješćuju o iskustvu: Kako im je bilo, što su naučili? <i>Fokus analize bi trebao biti na uporabi metode, a ne na sadržaju igrokaza.</i> • Grupna analiza aktivnosti: što se može naučiti iz igranja uloga kao nastavne aktivnosti, prednosti i nedostaci igranja uloga kao nastavne metode; što činiti i što ne činiti.
Sljedeće teme:	Prema potrebama polaznika
Prilozi:	Izborno U završnoj fazi, krajem dana, postavite scenu za svečanu ceremoniju dodjele nagrada „glumcima“ (Oscari). Na taj način ćete u ugodnoj atmosferi privesti dan kraju te odati priznanje glumcima na njihovu trudu i zalaganju.

Modul PROJEKTNNA NASTAVA

Tema	Razvoj i provedba modula za učenje i poučavanje korištenjem projektnih metoda
Prethodno obrađene teme	Svi moduli o učenju i poučavanju, SMA modul, moduli o prezentiranju i moderaciji
Vremenski okvir	3 sata
Ciljevi učenja	Usvojiti znanje o primjeni projektnih metoda nastavnog procesa
Metodologija:	<ul style="list-style-type: none"> • Predavanje: uvod; predstavljanje zadataka • Prikupljanje – razrada materijala s obzirom na stilove učenja • Prikazivanje primjera • Rad u malim skupinama • Presentacija rada po skupinama • Evaluacija
Potrebni resursi	IT oprema – Power Point prezentacija, pisani materijali, papiri, flomasteri
Procjena učenja:	Evaluacija primjera projektne nastave
Provedbena strategija	Korištenje interaktivnih metoda.
Sljedeće teme:	Prema potrebama polaznika
Prilozi:	PPP, nastavni plan (strategije poučavanja).

Modul UPRAVLJANJE VREMENOM

Tema	Upravljanje vremenom
Prethodno obrađene teme	Korisnost upravljanja vremenom
Vremenski okvir	1 sat
Ciljevi učenja	Naučiti definirati ciljeve, ABC analiza zadataka, krivulja učinka, krivulja koncentracije
Metodologija:	Presentacija, razgovor, povratne informacije polaznika
Potrebni resursi	Projektor, računalo, <i>flipchart</i> , flomasteri
Procjena učenja:	Analizirajte svoju uporabu vremena prema ABC zadacima, utvrdite krivulju učinka, korištenje krivulja pažnje prilikom planiranja
Provedbena strategija	<ul style="list-style-type: none"> • Zauzimanje pozornice: nekoliko poslovice o vremenu • Što je bilo i što slijedi • Uvod: prezentacija o upravljanju vremenom • Interaktivni koraci: analizirajte svoju uporabu vremena ABC zadacima, kako delegirati zadatke... • Procedura zatvaranja: možemo li koristiti ovaj materijal/u kojim situacijama? • Procjena ishoda učenja: evaluacija – jedna rečenica o tome kako ste se osjećali tijekom lekcije? • Zatvaranje: ustanite sa stolca, okrenite se oko sebe i opustite se.
Sljedeće teme:	Prema programu
Prilozi:	Pisani materijali

Modul MENTALNE MAPE

Tema	Mentalne mape
Prethodno obrađene teme	Nastavne metode
Vremenski okvir	2 sata
Ciljevi učenja	Što su mentalne mape? Što je potrebno za izradu mentalne mape? Kako nam mentalne mape mogu pomoći u procesima poučavanja i učenja? Praktični rad s mentalnim mapama.
Metodologija:	Plan rada, teorijski uvod – predstavljanje, individualni rad na izradi mapa, prezentacija izrađenih mapa
Potrebni resursi	Power Point prezentacija, papir A3 formata, flomasteri (u šest boja)
Procjena učenja:	Izrada mentalne mape
Provedbena strategija	<ul style="list-style-type: none"> • Formiranje skupina • Uvodno predstavljanje tema (ciljeva) • Detaljnije predstavljanje teme, priprema za rad • Izrada mapa • Prezentacija nekih izrađenih mapa • Kratka rasprava o korisnosti metode • Završna evaluacija
Sljedeće teme	Prema programu
Prilozi	Pisani materijali

Modul STRUKTURIRANJE NASTAVE/RADIONICE

Tema	Struktura nastave, radionice
Prethodno obrađene teme	Modul <i>Metodologija sveobuhvatnih aktivnosti</i>
Vremenski okvir	1 školski sat
Ciljevi učenja	Naučiti optimalnu strukturu nastave/radionice
Metodologija:	Uvod Prezentacija Rad u skupinama
Potrebni resursi	Računalo, projektor, <i>flipcharti</i> , flomasteri, papiri u bojama
Procjena učenja:	Polaznik će znati samostalno strukturirati lekciju (nakon praktičnog rada)
Provedbena strategija	Prezentacije trenera: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ceremonija zauzimanja pozornice 2. Što je bilo i što slijedi 3. Uvod 4. Primjena interaktivnih koraka u odgovarajućem ritmu 5. Procedura zatvaranja 6. Procjena ishoda učenja 7. Zatvaranje Zadatak za sudionike: izraditi primjer radionice, nastave...
Sljedeće teme	Prema programu
Prilozi	Pisani primjeri strukture lekcije

4.4. Moduli za samostalno učenje

4.4.1. Modul PROJEKTNA NASTAVA

Tema	Razvoj i provedba nastavnih modula korištenjem projektnih metoda
Prethodno obrađene teme	Svi osnovni moduli o učenju i poučavanju, komunikaciji te evaluaciji i procjeni
Vremenski okvir	12 sati
Ciljevi učenja	<p>Navesti i opisati specifične karakteristike projekta.</p> <p>Navesti alate upravljanja i demonstrirati njihovu uporabu.</p> <p>Navesti glavne elemente upravljanja projektnim ciklusom i njihovu međuovisnost.</p> <p>Opisati prednosti i rizike uporabe pristupa projektne nastave.</p> <p>Imenovati, demonstrirati i raspraviti faze projektne nastave te njihove ključne komponente.</p> <p>Definirati i primijeniti metodologiju projektne nastave u obrazovanju odraslih.</p>
Metodologija:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uvodni dio nastavnika/trenera, nakon kojeg slijedi modul za samostalno učenje. 2. Uvodni dio uključuje predstavljanje materijala, objašnjenje procedure te završnu prezentaciju primjera projektne nastave (1 sat). 3. Prikupljanje obrazovnog materijala i uspostavljanje vremenskog plana. 4. Obrada materijala korištenjem metoda sukladne stilu učenja. 5. Uporaba instrumenata procjene. 6. Odlučivanje o primjerima. 7. Planiranje primjera. 8. Predstavljanje primjera. 9. Evaluacija rezultata.
Potrebni resursi	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uvodna Power Point prezentacija 2. Dokumenti o upravljanju projektom 3. Dokumenti o upravljanju projektnim ciklusom 4. Strukturalni papiri o projektnoj nastavi 5. Prijenosno računalo s pristupom internetu za istraživanje 6. Instrumenti za procjenu
Procjena učenja:	<p>Instrumenti za samoprocjenu</p> <p>Evaluacija prezentacije primjera projektne nastave</p>
Provedbena strategija	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uvod trenera/voditelja edukacije nastavnika: uvod uključuje prezentaciju materijala, objašnjenje procedure te završnu prezentaciju primjera projektne nastave (1 sat). 2. Podjela radnih materijala u tiskanom i elektroničkom obliku. 3. Uspostavljanje linije za pomoć u rješavanju problema nastalih u obrazovnom procesu. 4. Priprema rezultata prezentacije i objavljivanje dogovorenih sadržaja. 5. Priprema i objavljivanje kriterija evaluacije. 6. Rasprava i evaluacija procedura.
Sljedeće teme:	Praktični primjeri
Prilozi:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uvodna Power Point prezentacija 2. Dokumenti o upravljanju projektom 3. Dokumenti o upravljanju projektnim ciklusom 4. Strukturalni papiri o učenju kroz projekt 5. Instrumenti za procjenu

5. IZVJEŠĆIVANJE I OSIGURANJE KVALITETE

Procedure izvješćivanja i davanja povratnih informacija predstavljaju ključni dio interaktivnog učenja i poučavanja.

Na sljedećim stranicama nalaze se dva obrasca za pisanje izvješća. Obrasci sadrže minimum informacija koje bi trebalo obuhvatiti izvješćima. Također, uz obrasce naveden je i primjer ispunjenog izvješća radi lakšeg razumijevanja.

U svrhu osiguranja što bolje kvalitete treninga, nužno je neprestano provoditi postupke praćenja i nadzora.

5.1. Obrazac izvješća
Treneri:
Datumi održavanja:
Sesija:
Mjesto održavanja:
Broj polaznika: (molimo Vas da priložite potpisane liste nazočnosti polaznika za svaki dan!)
Teme obrađene na treningu:
1. Pozitivne strane treninga:
2. Primjeri dobre prakse za zajedničku korist:
3. Problemi, komentari, preporuke:
4. Prilozi

5.2. Primjer ispunjenog obrasca izvješća	
Izvješće o treningu	
Treneri: gospođa M. Mouse i gospodin P. Patak	
Datumi održavanja: 14. – 17. siječnja 2009.	
Sesija: Prva od četiri sesije	
Mjesto održavanja: Škola za odrasle, Zagreb	
Broj polaznika: 20	
<i>(Molimo Vas da priložite potpisane liste nazočnosti polaznika za svaki dan!)</i>	
Teme obrađene na treningu:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Formiranje pozitivne skupine • Pasivno vs. aktivno učenje • Planiranje poučavanja • Sveobuhvatni model aktivnosti (SMA)
1. Pozitivne strane treninga:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Skupina se brzo formirala i radila s entuzijazmom • Dobra kombinacija polaznika iz različitih institucija • Aktivan i produktivan rad u skupinama
2. Primjeri dobre prakse za zajedničku korist:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Isprobali smo nov način „probijanja leda“ koji je polaznike natjerao da ustanu, kreću se i međusobno porazgovaraju. (Bingo) • Mislimo da smo dobro objasnili kompliciranu temu (Sveobuhvatni model aktivnosti) koristeći dijagram na <i>flipchartu</i>.
3. Problemi, komentari, preporuke:	
	<ul style="list-style-type: none"> • Nije bilo većih problema. Uživali smo radeći s polaznicima i nadamo se da smo ih motivirali da dođu na iduću sesiju treninga. • Zamolili smo polaznike da uzmu jednostavnu temu koju inače predaju na pasivan način te da pomoću SMA sustava pripreme plan za aktivno predavanje iste teme. Prikupit ćemo primjere koji će se zatim ubuduće moći koristiti kao nastavni resursi. • Svim trenerima preporučujemo da prikupe primjere koje su pripremili polaznici kako bismo na taj način dobili bogati izvor aktivnih nastavnih ideja. Ti primjeri bi se mogli postaviti na jednu internetsku stranicu kako bi bili dostupni svim nastavnicima koji ih žele koristiti.
4. Dodatak	
	4 potpisane liste nazočnosti polaznika za 14., 15., 16. i 17. siječnja 2009.

5.3. Završni evaluacijski upitnik

Kako bismo procijenili učinkovitost treninga, molimo Vas da popunite upitnik i iskreno odgovorite na sljedeća pitanja. Jamčimo povjerljivost Vaših odgovora.

1. Koliko prezentirane teme smatrate interesantnima i korisnima za Vas kao nastavnika?					
Jako mnogo su mi pomogle	Mnogo su mi pomogle	Pomogle su mi	Malo su mi pomogle	Jako malo su mi pomogle	
☐	☐	☐	☐	☐	
2. Koliko ćete u praksi moći primijeniti znanje stečeno tijekom ove radionice?					
Većinu	Mnogo	Dosta stečenog znanja	Ponešto	Malo	Ništa
☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Metodologija osposobljavanja je bila:					
Vrlo učinkovita	Relativno učinkovita	Učinkovita	Potpuno učinkovita		
☐	☐	☐	☐		
4. Način prezentacije bio je:					
Vrlo simpatičan ☺	Relativno simpatičan	Neutralan	Relativno nesimpatičan	Potpuno nesimpatičan ☹	
☐	☐	☐	☐	☐	
5. Korišteni jezik bio je:					
Vrlo razumljiv ☺	Razumljiv	Relativno razumljiv	Relativno nerazumljiv	Potpuno nerazumljiv ☹	
☐	☐	☐	☐	☐	
6. Kako ste se osjećali kao dio radne skupine?					
Jako dobro ☺	Dobro	Tako - tako	Loše	Jako loše ☹	
☐	☐	☐	☐	☐	
7. Na ljestvici od 5 do 1 procijenite koliko Vas je ovaj tečaj profesionalno stimulirao:					
5. Vrlo stimulativno ☺	4	3	2	1. Potpuno nestimulativno ☹	
☐	☐	☐	☐	☐	
8. Prenijeti naučeno na radionici svojim kolegama čini Vam se:					
Vrlo lako ☺	Relativno lako	Teško	Jako teško	Nemoguće ☹	
☐	☐	☐	☐	☐	
9. Kako se osjećate na kraju radionice? (kvačicom označite sliku koja opisuje Vaše raspoloženje)					
					

Hvala.

6. KORISNI MATERIJALI I INTERNETSKE STRANICE

Materijali

- Adey P. and Shayer M. (1994) 'Really Raising Standards: cognitive intervention and academic achievement' Routledge
- Bandura's instrument teacher self-efficacy scale <http://www.des.emory.edu/mfp/self-efficacy.html> good and comprehensive approach to the role of the teacher, seen from his perspective
- Cedefop Getting to work on Life Long Learning, policy, practice and partnership, summery conference report: Cedefop Europe 123, GR-57001 Thessaloniki (Pylea) on request from cedefop free of charge
- Equal, A Project Cycle Management and Logical Framework Toolkit – A practical guide for Equal Development Partnerships www.equal.ecotec.co.uk
- European Commission, Implementing Lifelong Learning strategies in Europe: Progress report on the follow-up to the 2002 Council resolution on Lifelong Learning Accessing and candidate countries, 2003, prepared by the ETF
- European Commission, Towards a European Qualifications Framework for Lifelong Learning, Brussels, 2005 SEC(2005)957
- Gardner, Howard (1983): Frames of Mind
- Gibbs, G. (1992) Improving the Quality of Student Learning. Technical and Educational Services Ltd: Bristol
- Honey, P & Mumford, A (1982): The Manual of Learning Styles. London: P Honey
- Hoskins B., Villalba E., Van Nijlen D., Barber C. Measuring Civic competence in Europe: European Commission, CRELL, 2008 <http://www.jrc.ec.europa.eu/> or <http://ipsc.jrc.ec.europa.eu/>
- Knowles, Malcolm (1990): The Adult Learner: a Neglected Species (4th ed.). New York: Gulf
- Kolb, DA, Rubin IM and MacIntyre (1984): Organizational Psychology: an Experiential Approach (4th ed) Prentice Hall
- Kolb D.A. (1984) 'Experiential Learning experience as a source of learning and development', New Jersey: Prentice Hall
- Mathews, G., Zeidner, M. Roberts R.D.; Emotional Intelligence, MIT Press 2004 (The first comprehensive and thoroughly researched overview on this topic, being a core issue in the pedagogical interaction)
- Mansfield Bob and Schmidt Hermann Linking Vocational Education and Training Standards and Employment Requirements An International Manual, February 2001: ETF Turin and PRIME Research and Development Ltd 2000
- Mujis, D. & Reynolds, D. (2001) Effective Teaching: Evidence Based Practice. Paul Chapman Publishing: London.
- Neu Margret Analphabetismus, Ursachen und Hintergruende 2004: <http://www.schwarz-auf-weiss.org/analphabetismus-neu.htm> A good compact description of illiteracy. Definitions, historical background, quantity, influence on the illiterate, reasons for modern illiteracy; all using Germany as a reference, very clear and precise; for German readers
- Petty (2004) Teaching Today: a practical guide 3rd Edition. Nelson Thornes: Cheltenham. See also www.geoffpetty.com
- Projektmanagement, perfekt planen und erfolgreich durchfuehren, Compact Verlag Muenchen, 2006: A short, straight forward „How to do“ book on the basics of project management for readers understanding German

- Howard Sharron 1996 'Changing Children's Minds: Feuerstein's revolution in the teaching
- For more information on Professor Feuerstein's methods visit the website of 'The International Center for the Enhancement of Learning Potential' <http://www.icelp.org/>
- Westwood, P. (2003) Commonsense Methods for children with Special Educational Needs. 4th Ed. RoutledgeFalmer: London.
- Hermann Brain Dominance Instrument: <http://www.hbdi.com>
- www.businessballs.com (for learning styles questionnaire)
- <http://www.inspiringlearningforall.org/>
- <http://www.alite.co.uk/>
- <http://www.clcrc.com/> is useful for Cooperative Learning
- <http://www.skillsworkshop.org/> Fantastic site full of materials which you can use to get ideas and adapt to suit your students.
- <http://www.panproject.org/> - European website concerning prison education
- www.rdn.ac.uk – main gateway to many academic portals for all subjects (HE in origin)
- <http://www.itslifejimbutohasweknowit.org.uk/>
- <http://www.teachertube.com/> (teachers' version of YouTube)

Dobre ideje za probiranje leđa

- <http://www.icebreakers.ws/>
- <http://www.group-games.com/games-by-type>

Evaluacijske metode

- <http://reviewing.co.uk/evaluation/methods1.htm>

Videolinkovi

- <http://video.google.com/videoplay?docid=-5629273206953884671>
- <http://www.ship.edu/~cgboeree/gestalt.htm> (a clear and instructive introduction to Gestalt psychology)
- <http://www.literacytrust.org.uk/socialinclusion/adults/skills.htm> (skills for life in the UK a treasure for research in practical matters on learning, here for general rules for good practice)
- www.volunteeringaustralia.org/files/R3Q9Y0OQY0/Revised%20Writers%20Guide%202.pdf (How to write training materials: Practical, but sometimes a bit long and too detailed, Applying the Principles of Adult Learning PRINCIPLE IMPLICATION FOR WRITERS AND TRAINERS)
- geoff@geoffpetty.com for a more detailed handout on Dweck, or better still read:
- Dweck, C. S. (1999) Self Theories: Their Role in Motivation, Personality, and Development. Hove: Psychology Press, Taylor and Francis Group.
- :For the topic: How does dyslexia affect maths? Quality Improvement Agency UK
- **Some suggestions on the train the trainer course, Paper in progress Robert Blum 2008, © Tunewerk GbR Imkerei 3 Essen, Germany**
- Learning centred pedagogical interaction, Robert Blum 2004 © Tunewerk GbR, Essen Imkerei 3 Germany
- Making it Happen: five steps to better teaching Explore -> Experiment -> Improve -> Celebrate -> Embed, Sue Bennett 2008

7. NASTAVNI MATERIJALI

Tijekom osmišljavanja kurikuluma korišteni su mnogi nastavni materijali. Na popisu koji slijedi naveden je dio korištenih materijala. Materijali su namijenjeni korisnicima ovog priručnika, koji ih mogu upotrebljavati u postojećem obliku ili ih prilagoditi zahtjevima i potrebama ciljne skupine, odnosno sudionika treninga. Korišteni nastavni materijali dostupni su u Agenciji za obrazovanje odraslih.

Mnogo dodatnih materijala može se pronaći i na internetu, a ispod navedeni popis, kao i prethodno navedeni popis korisnih materijala i internetskih stranica, mogu pomoći u lakšem pronalaženju i pretraživanju.

7.1. Popis Power Point prezentacija:

1. Učenje i poučavanje

- a) Metode poučavanja kao uvjeti za metode učenja (31)
- b) Individualne obrazovne potrebe i prepreke učenju (21)

2. Procjena i vrednovanje

- a) Definicije pismenosti i vrednovanje (11)
- b) Izrada upitnika (11)
- c) SWOT analiza

3. Opći strukturalni elementi

- a) Mogući sadržaji treninga za trenere (11)

4. Zakonska podloga

- a) Propisi u obrazovanju odraslih (12)

5. Projektna nastava

- a) Projektna nastava (8)
- b) ETF-ov model projektne nastave (9)

6. Cjelokupna struktura modula

- a) Struktura modula (1)
- b) Struktura razvoja modula (8)

7.2. Popis materijala podijeljenih sudionicima treninga

1. Učenje i poučavanje

- a) Aktivno učenje
 - 23 načina poučavanja bez govora: Presenting Learners with New Material in Theory Lessons, Geoff Petty (18)
 - Aktivno učenje djeluje: dokazi Geoffa Pettyja(5)
 - Kolbov ciklus učenja
 - Metode učenja prikazane trokutom (1)
 - Kartice s nastavnim metodama (6)
 - Karakteri u igranju uloga (1)
- b) Osnove učenja i poučavanja
 - Definicija učenja (1)
 - Definicija poučavanja (1)
 - Osnove procesa učenja, čimbenici (1)
 - Osnove procesa učenja, tekst (2)
 - Osnove procesa učenja, temeljne rečenice (1)
 - Sveobuhvatni model aktivnosti, tekst (3)
 - Fleksigurnost, europski koncept (1)
 - Glavni ciljevi treninga za trenere; bitni propisi (6)
 - Pristup strukturiranju treninga ili učenja (1)
 - Rad u manjim skupinama o najdražim aspektima učenja (1)
- c) Učenje, vještine i kompetencije
 - Osnove procesa učenja, tekst (2)
- d) Stilovi učenja
 - Lijeva i desna strana mozga
 - Teorije i stilovi učenja – implikacije za nastavnike (3)
 - VAK upitnik za samoprocjenu stila učenja (5)
 - Strategije poučavanja koje odgovaraju individualnim stilovima učenja

2. Procjena i evaluacija

- a) Oblici procjene (1)
- b) Primjer evaluacije (2)
- c) Završni evaluacijski upitnik

3. Materijali za primjenu modula

- a) Diferencijacija
 - Pet koraka za poboljšavanje poučavanja (1)
 - Diferencijacija, što i kako? (2)
 - Zadaci razvoja i zadaci vještina (1)
 - Neke prepreke učenju: mogući pristupi (1)
 - Učenje čitanja za početnike (1)
 - Mentalne mape (2)

4. Opći strukturalni elementi

- a) Moguće teme treninga trenera (2)
- b) Glavni ciljevi treninga trenera (5)
- c) Struktura modula (2)

5. Sveobuhvatni model aktivnosti (SMA)

- a) Osnove procesa učenja
- b) Sveobuhvatni model aktivnosti (3)
- c) SMA: tri varijable (1)
- d) Koncept SMA (1)
- e) Model SMA (1)
- f) Pojednostavljeni model SMA (1)
- g) Metode osmišljavanja faza SMA (1)
- h) SMA, neke osnovne ideje o strukovnom osposobljavanju usmjerenom na djelovanje (4)

6. Upravljanje projektom, projektna nastava

- a) Upravljanje projektom (37)
- b) Dokumenti o upravljanju projektom ciklusom, poveznice (1)
- c) Projektna nastava (3)

7. Zakonska podloga

- a) Radni plan za predstavljanje zakonskih okvira na radionici (1)
- b) Plan aktivnosti (2)
- c) Propisi u obrazovanju (9)